

ŚWIATOWY PLAN DZIAŁAŃ NA RZECZ ZASOBÓW GENETYCZNYCH ZWIERZĄT *oraz* DEKLARACJA z INTERLAKEN

Komisja ds.
Zasobów Genetycznych
dla Wyżywienia i Rolnictwa

ŚWIATOWY PLAN DZIAŁAŃ NA RZECZ ZASOBÓW GENETYCZNYCH ZWIERZĄT oraz DEKLARACJA z INTERLAKEN

GLOBAL PLAN OF ACTION FOR ANIMAL GENETIC RESOURCES and the INTERLAKEN DECLARATION

przyjęte przez Międzynarodową Konferencję
dotyczącą Zasobów Genetycznych Zwierząt dla Wyżywienia i Rolnictwa
Interlaken, Szwajcaria, 3-7 września 2007

Publikacja wydana przez
INSTYTUT ZOOTECHNIKI – PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY
w porozumieniu z Organizacją Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa

Published by arrangement with the Food and Agriculture Organization
of the United Nations by the
NATIONAL RESEARCH INSTITUTE OF ANIMAL PRODUCTION

Kraków 2008

Wstęp

We wrześniu 2007 roku społeczność międzynarodowa przyjęła pierwszy w historii *Światowy Plan Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*, obejmujący dwadzieścia trzy Strategiczne Priorytety, których celem jest walka z erozją różnorodności genetycznej zwierząt i zrównoważone użytkowanie zasobów genetycznych zwierząt. Realizacja *Światowego Planu Działań* znacząco przyczyni się do osiągnięcia Milenijnych Celów Rozwoju: Celu 1 (Wyeliminowanie skrajnego ubóstwa i głodu) oraz Celu 7 (Zapewnienie ochrony środowiska naturalnego).

Światowy Plan Działań jest rezultatem długiego procesu przygotowań z udziałem 169 krajów. Plan został przyjęty przez 109 krajowych delegacji podczas Międzynarodowej Konferencji dotyczącej Zasobów Genetycznych Zwierząt, która odbyła się w szwajcarskim Interlaken w dniach od 3 do 7 września 2007. Delegaci przyjęli również *Deklarację z Interlaken w sprawie Zasobów Genetycznych Zwierząt*, potwierdzając tym samym swoją wspólną i indywidualną odpowiedzialność za ochronę, zrównoważone użytkowanie i rozwój zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa, co przyczyni się do zwiększenia światowego bezpieczeństwa żywnościowego, poprawy stanu wyżywienia ludzi oraz wspierania rozwoju obszarów wiejskich. Delegaci zobowiązali się także do ułatwienia dostępu do tych zasobów i do uczciwego i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z ich użytkowania.

Poprzednie pokolenia zostawiły nam w spadku ogromne bogactwo i różnorodność zasobów genetycznych zwierząt na całym świecie, dlatego musimy złożyć im hołd, podobnie jak uczynił to Charles Darwin, który w 1868 roku pisał o „wspaniałych umiejętnościach i wytrwałości ludzi, którzy pozostawili pomnik swoich dokonań w postaci udomowienia naszych zwierząt”. Zwierzęta te towarzyszyły naszym przodkom w zróżnicowanych klimatach i ekosystemach, potwierdzając swoje wielkie zdolności adaptacyjne. Obecnie, w obliczu potrzeb rosnącej liczby ludności, zmian w popycie na artykuły konsumpcyjne i wielkiego wyzwania, jakim są zmiany klimatyczne i nowe, pojawiające się choroby, jeszcze raz musimy odwołać się do tych zdolności adaptacyjnych i potencjału, by stawić czoła niepewnej przyszłości. Utrata zasobów genetycznych zwierząt wskutek bierności oznaczałaby brak szacunku dla poprzednich i przyszłych pokoleń. *Deklaracja z Interlaken w sprawie Zasobów Genetycznych Zwierząt* wzywa do podjęcia szybkich działań mających na celu niedopuszczenie do utraty tych zasobów, oraz przyjmuje *Światowy Plan Działań* jako odpowiednie narzędzie do sprostania temu wyzwaniu.

Rządy krajów powinny w tej chwili wykazać trwałą wolę polityczną i zmobilizować znaczne środki potrzebne do skutecznej realizacji *Światowego Planu Działań*. Wymagać to będzie szerokiej współpracy regionalnej i międzynarodowej, w czym ważną rolę odegrają FAO, inne właściwe organizacje międzynarodowe, poszczególne kraje, naukowcy, ofiarodawcy, organizacje społeczne i sektor prywatny. Istnieją moralne i praktyczne przesłanki uzasadniające wspieranie rolników i hodowców zwierząt, będących strażnikami dużej części różnorodności genetycznej zwierząt na świecie, szczególnie w krajach rozwijających się, dla których zwierzęta stanowią źródło utrzymania. Ich roli i potrzeb nie można ignorować, jeżeli *Światowy Plan Działań* ma odnieść sukces.

Deklaracja z Interlaken w sprawie Zasobów Genetycznych Zwierząt stwierdza istnienie poważnych braków i słabości w krajowym i międzynarodowym potencjale w zakresie inwentaryzacji, monitorowania, charakteryzowania, zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt, co wymaga pilnej uwagi. Deklaracja wzywa również do mobilizacji znacznych środków finansowych i długotrwałego wspierania krajowych i międzynarodowych programów ochrony zasobów genetycznych zwierząt.

Po historycznym przełomie, jaki przyniosła Konferencja w Interlaken, należy utrzymać tempo i podejmować działania jednocześnie na wielu frontach. Należy wzmocnić potencjał techniczny, szczególnie w krajach rozwijających się; wprowadzić lub wzmocnić narodowe programy i strategie zrównoważonego użytkowania i rozwoju, ochrony i charakteryzacji zasobów genetycznych zwierząt; a także stopniowo wzmacniać efektywne międzynarodowe regulacje prawne dotyczące zarządzania zasobami genetycznymi zwierząt w sposób odzwierciedlający specyfikę tych zasobów oraz rzeczywiste potrzeby rolników i hodowców zwierząt na całym świecie.

FAO jest zobowiązane do realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*. Komisja FAO ds. Genetycznych Zasobów Zwierząt dla Wyżywienia i Rolnictwa będzie kierować tymi działaniami i monitorować ich postęp.

Apeluję do społeczności międzynarodowej o połączenie sił w zarządzaniu światowym dziedzictwem zasobów genetycznych zwierząt, aby zapewnić sukces *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.

Jacques Diouf
Dyrektor Generalny

Spis treści

DEKLARACJA Z INTERLAKEN W SPRAWIE ZASOBÓW GENETYCZNYCH ZWIERZĄT	1
ŚWIATOWY PLAN DZIAŁAŃ NA RZECZ ZASOBÓW GENETYCZNYCH ZWIERZĄT	5
Część I Uzasadnienie Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt	7
Cele i strategie Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt	10
Część II Strategiczne Priorytety Działań	13
Strategiczny Obszar Priorytetowy 1	
Charakteryzacja, inwentaryzacja i monitoring trendów i zagrożeń	14
Wstęp	14
Cel długoterminowy	14
Strategiczny Priorytet 1 Inwentaryzacja i charakteryzacja zasobów genetycznych zwierząt, monitorowanie trendów i związanych z nimi zagrożeń oraz ustanowienie dla poszczególnych krajów systemów wczesnego ostrzegania i reagowania	15
Strategiczny Priorytet 2 Opracowanie międzynarodowych standardów i protokołów dla charakteryzacji, inwentaryzacji i monitoringu trendów i związanych z nimi zagrożeń	16
Strategiczny Obszar Priorytetowy 2	
Zrównoważone użytkowanie i rozwój	17
Wstęp	17
Cel długoterminowy	18
Strategiczny Priorytet 3 Ustanowienie i wzmocnienie krajowych strategii zrównoważonego użytkowania	18
Strategiczny Priorytet 4 Opracowanie krajowych strategii i programów doskonalenia dla gatunków i ras	18
Strategiczny Priorytet 5 Promowanie agro-ekosystemowego podejścia do ochrony różnorodności w użytkowaniu zasobów genetycznych zwierząt	19
Strategiczny Priorytet 6 Wspieranie tubylczych i lokalnych systemów produkcji i związanych z nimi systemów wiedzy, istotnych dla utrzymania i zrównoważonego użytkowania zasobów genetycznych zwierząt	20
Strategiczny Obszar Priorytetowy 3	
Ochrona	21
Wstęp	21
Cel długoterminowy	22
Strategiczny Priorytet 7 Opracowanie krajowych strategii ochrony	22
Strategiczny Priorytet 8 Opracowanie lub wzmocnienie programów ochrony <i>in situ</i>	23
Strategiczny Priorytet 9 Opracowanie lub wzmocnienie programów ochrony <i>ex situ</i>	23
Strategiczny Priorytet 10 Opracowanie i wdrożenie regionalnych i globalnych długookresowych strategii ochrony	24
Strategiczny Priorytet 11 Opracowanie metod i standardów ochrony	25

Strategiczny Obszar Priorytetowy 4

Strategie, instytucje i budowanie potencjału		26
	Wstęp	26
	Cel długoterminowy	27
Strategiczny Priorytet 12	Utworzenie lub wzmocnienie instytucji krajowych, w tym Krajowych Ośrodków Koordynacyjnych, dla planowania i realizacji działań związanych z zasobami genetycznymi zwierząt, dla rozwoju sektora produkcji zwierzęcej	27
Strategiczny Priorytet 13	Utworzenie lub wzmocnienie krajowych ośrodków edukacyjnych i badawczych	28
Strategiczny Priorytet 14	Wzmocnienie krajowego potencjału kadrowego w zakresie charakteryzacji, inwentaryzacji oraz monitoringu trendów i związanych z nimi zagrożeń, na rzecz zrównoważonego użytkowania i rozwoju oraz ochrony zasobów genetycznych zwierząt	28
Strategiczny Priorytet 15	Utworzenie lub wzmocnienie międzynarodowej wymiany informacji, badań i edukacji	29
Strategiczny Priorytet 16	Wzmocnienie międzynarodowej współpracy zwiększające potencjał krajów rozwijających się i krajów o gospodarkach w okresie transformacji, dla: <ul style="list-style-type: none">• charakteryzacji, inwentaryzacji oraz monitoringu trendów i związanych z nimi zagrożeń• zrównoważonego użytkowania i rozwoju• ochrony zasobów genetycznych zwierząt	30
Strategiczny Priorytet 17	Stworzenie Regionalnych Ośrodków Koordynacyjnych i wzmocnienie sieci międzynarodowych	30
Strategiczny Priorytet 18	Podnoszenie narodowej świadomości dotyczącej roli i wartości zasobów genetycznych zwierząt	31
Strategiczny Priorytet 19	Podnoszenie regionalnej i międzynarodowej świadomości dotyczącej roli i wartości zasobów genetycznych zwierząt	31
Strategiczny Priorytet 20	Przegląd i opracowanie krajowych strategii i regulacji prawnych na rzecz zasobów genetycznych zwierząt	31
Strategiczny Priorytet 21	Przegląd i opracowanie międzynarodowych strategii i regulacji prawnych na rzecz zasobów genetycznych zwierząt	32
Strategiczny Priorytet 22	Koordynacja działań Komisji ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa w zakresie kształtowania polityki dotyczącej zasobów genetycznych zwierząt z innymi forami międzynarodowymi	33
Strategiczny Priorytet 23	Wzmocnienie wysiłków na rzecz mobilizacji zasobów, w tym zasobów finansowych, dla ochrony, zrównoważonego użytkowania i rozwoju zasobów genetycznych zwierząt	33

Część III Realizacja i finansowanie Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt

34

Deklaracja z Interlaken w sprawie Zasobów Genetycznych Zwierząt

- 1 W uznaniu zasadniczej roli i wartości zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa, a w szczególności ich wkładu w bezpieczeństwo żywnościowe obecnych i przyszłych pokoleń, świadomi zagrożeń dla bezpieczeństwa żywnościowego i dla zapewnienia źródeł utrzymania społeczności wiejskich wynikających z możliwości utraty i ubożenia tych zasobów, my, przedstawiciele 109 krajów, Wspólnota Europejska i 42 organizacje zebraliśmy się w szwajcarskim Interlaken na zaproszenie Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) i goszczącego nas rządu Szwajcarii, na Pierwszej Międzynarodowej Konferencji dotyczącej Zasobów Genetycznych Zwierząt, świadomi naszej odpowiedzialności i wielu wyzwań, którym należy stawić czoła, ale przekonani i pewni, że postęp można i należy osiągnąć. Ta Międzynarodowa Konferencja dotycząca Zasobów Genetycznych Zwierząt stanowi istotny wkład dla utworzenia efektywnych międzynarodowych ram dla działań na rzecz zrównoważonego wykorzystania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa oraz światowego bezpieczeństwa żywnościowego.
- 2 Uznajemy, że państwa posiadają suwerenne prawa do swoich zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa.
- 3 Potwierdzając naszą wspólną i indywidualną odpowiedzialność za ochronę, zrównoważone użytkowanie i rozwój zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa, uznajemy współzależność krajów, regionów i narodów względem tych zasobów.
- 4 Zobowiązujemy się do osiągnięcia zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa. Zobowiązujemy się także do ułatwienia dostępu do tych zasobów i do uczciwego i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z ich użytkowania, zgodnie ze stosownymi zobowiązaniami międzynarodowymi i prawami krajowymi. Naszym celem jest zwiększenie światowego bezpieczeństwa żywnościowego, poprawa stanu wyżywienia ludzi i wspieranie rozwoju obszarów wiejskich.
- 5 Z zadowoleniem przyjmujemy *Raport o Stanie Zasobów Genetycznych Zwierząt w Świecie*, opracowany pod kierunkiem Komisji FAO ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa na podstawie raportów krajowych. Jest to pierwsza tak obszerna ocena stanu zasobów genetycznych zwierząt w świecie, stanowiąca podstawę *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.
- 6 Zdajemy sobie sprawę, że istniejąca różnorodność gatunków zwierząt nie jest dostatecznie wykorzystywana dla zwiększenia produkcji żywności, lepszego wyżywienia ludzi, dalszego funkcjonowania społeczności wiejskich, czy wprowadzania bardziej skutecznych systemów produkcji. Z wielkim niepokojem stwierdzamy postępującą na znaczną skalę utratę ras zwierząt gospodarskich. Nieprzerwane ubożenie i utrata zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa może zagrozić wysiłkom na rzecz osiągnięcia bezpieczeństwa żywnościowego, poprawy stanu wyżywienia ludzi i dalszego rozwoju obszarów wiejskich. Stwierdzamy konieczność zwiększenia wysiłków na rzecz ochrony, rozwoju, doskonalenia i zrównoważonego użytkowania zasobów genetycznych zwierząt.

- 7 Zdajemy sobie sprawę, że należy przedsięwziąć natychmiastowe działania na rzecz ochrony zagrożonych ras zwierząt z powodu postępującej w zastraszającym tempie erozji zasobów genetycznych zwierząt.
- 8 Uznajemy potrzebę wspierania rozwoju wiedzy, w szczególności poprzez badania naukowe, prowadzącą do poprawy zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt.
- 9 Zdajemy sobie sprawę, że zasoby genetyczne gatunków zwierząt, mające decydujące znaczenie dla zabezpieczenia źródeł utrzymania i dobrobytu ludzi wynikają zarówno z naturalnej ewolucji, jak i kierunkowej selekcji prowadzonej od wielu pokoleń przez rolników, pasterzy i hodowców na całym świecie. Efektem jest duża różnorodność ras zwierząt, zapewniających wielorakie korzyści dla środowiska, ludzkości i dziedzictwa kulturowego. Zdajemy sobie sprawę, że wszystkie kraje będą musiały wziąć udział w ochronie tych zasobów jako podstawy rozwoju produkcji zwierzęcej, bezpieczeństwa żywnościowego, lepszego wyżywienia ludności miast i wsi, jak również zachowania społeczności wiejskich.
- 10 Stwierdzamy, że utrzymanie różnorodności zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa jest konieczne, aby rolnicy, pasterze i hodowcy zwierząt mogli sprostać obecnym i przyszłym wyzwaniom wynikającym ze zmian środowiskowych, w tym klimatycznych, a także, aby zwiększyć odporność na choroby i pasożyty oraz reagować na zmiany w zapotrzebowaniu konsumentów na produkty pochodzenia zwierzęcego. Uznajemy także istotną wartość różnorodności biologicznej oraz środowiskowe, genetyczne, społeczne, gospodarcze, medyczne, naukowe, edukacyjne, kulturowe i duchowe znaczenie ras zwierząt, jak również nasz etyczny obowiązek zachowania zasobów genetycznych dla przyszłych pokoleń.
- 11 Zdajemy sobie sprawę z gwałtownie rosnącego popytu na mięso, mleko i inne produkty pochodzenia zwierzęcego. Zrównoważone użytkowanie, rozwój i ochrona zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa będą decydujące dla osiągnięcia celów Rzymskiej Deklaracji w sprawie Światowego Bezpieczeństwa Żywnościowego Planu Działań Światowego Szczytu Żywnościowego oraz Milenijnych Celów Rozwoju, w szczególności Celu 1: Wyeliminowanie skrajnego ubóstwa i głodu oraz Celu 7: Zapewnienie ochrony środowiska naturalnego. Zrównoważone użytkowanie, rozwój i ochrona zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa mają zasadnicze znaczenie dla wdrażania Agendy 21 i Konwencji o Różnorodności Biologicznej.
- 12 Uznajemy wielki wkład, jaki lokalne i tubylcze społeczności, rolnicy, pasterze i hodowcy zwierząt ze wszystkich regionów świata wnieśli i będą wnosili na rzecz zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa. Ponadto, uznajemy historyczny i istotny wkład wszystkich ludzi zajmujących się hodowlą zwierząt w kształtowanie zasobów genetycznych zwierząt w taki sposób, aby zaspokajały potrzeby społeczne. Ten istotny wkład był możliwy dzięki posiadaniu i użytkowaniu zasobów genetycznych zwierząt. Tę własność i użytkowanie należy utrzymać dla zapewnienia przyszłych korzyści społecznych. Stwierdzamy, że powinni oni mieć udział w uczciwym i sprawiedliwym podziale korzyści wynikających z użytkowania zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa. Tam gdzie stosowne i zgodne z ustawodawstwem krajowym, potwierdzamy potrzebę respektowania, zachowania i utrzymania tradycyjnej wiedzy istotnej dla hodowli i produkcji zwierzęcej jako wkładu do zapewnienia źródeł utrzymania oraz potrzebę udziału wszystkich zainteresowanych podmiotów w podejmowaniu decyzji, na poziomie krajowym, dotyczących kwestii związanych ze zrównoważonym użytkowaniem, rozwojem i ochroną zasobów genetycznych zwierząt.

- 13 Zdajemy sobie sprawę, że w przyszłości zapotrzebowanie na produkty pochodzenia zwierzęcego musi być realizowane w ramach zrównoważonego rolnictwa i rozwoju, a także będzie to wymagać zintegrowanego podejścia do rozwoju gospodarczego i osiągania celów społecznych, kulturowych i środowiskowych. Rozumiemy potrzebę wdrażania metod działania łączących najlepszą tradycję i nowoczesną wiedzę i technologię oraz potrzebę zastosowania podejścia agroekosystemowego i zintegrowanego zarządzania zasobami przyrodniczymi.
- 14 Stwierdzamy istnienie poważnych braków i słabości w krajowych i międzynarodowych możliwościach inwentaryzacji, monitorowania, zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt. Uznajemy potrzebę znacznych nakładów finansowych, długookresowego wsparcia dla krajowych i międzynarodowych programów ochrony zasobów genetycznych zwierząt, w celu zwiększenia światowego bezpieczeństwa żywnościowego i zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. Potwierdzamy potrzebę przeglądu istniejącego potencjału instytucjonalnego, struktur, programów i strategii, w celu rozpoznania niedociągnięć i zajęcia się nimi poprzez wzmocnienie potencjału poszczególnych krajów, w szczególności krajów rozwijających się. Wzywamy rządy, naukowców, rolników, pasterzy, hodowców i konsumentów do lepszej współpracy, by wykorzystać podejmowane działania na rzecz lepszego użytkowania zasobów genetycznych zwierząt i przezwyciężenia istniejących braków i niedoskonałości.
- 15 Zdajemy sobie sprawę, że transfer technologii dotyczących zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt jest nieodzowny dla światowego bezpieczeństwa żywnościowego i potrzeb rosnącej liczby ludności na świecie. Należy umożliwić ten transfer zgodnie z odpowiednimi zobowiązaniami międzynarodowymi i odpowiednim prawodawstwem krajowym. Zdajemy sobie sprawę, że zrównoważone użytkowanie, rozwój i ochrona zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa będzie wymagać wsparcia i udziału rolników, pasterzy i hodowców; lokalnych i tubylczych społeczności; organizacji i instytucji; sektora prywatnego; oraz społeczeństwa. Uznajemy potrzebę promowania współpracy technicznej i finansowej na poziomie regionalnym i międzynarodowym pomiędzy krajami, organizacjami międzyrządowymi, organizacjami pozarządowymi i sektorem prywatnym.
- 16 Na tej pierwszej Międzynarodowej Konferencji na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt przyjęliśmy *Światowy Plan Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*. Jesteśmy przekonani, że włączenie go do krajowych strategii, planów i programów dotyczących różnorodności biologicznej i rozwoju rolnictwa jest sprawą najwyższej wagi, a współpraca krajowa, regionalna i międzynarodowa są nieodzowne. *Światowy Plan Działań* zapewnia obszerne i spójne ramy dla działania na rzecz poprawy użytkowania zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa, w tym poprzez wzmocnienie strategii, instytucji i budowanie potencjału. Realizacja *Światowego Planu Działań* przyczyni się do stworzenia synergii pomiędzy już prowadzonymi działaniami i ułatwi jak najefektywniejsze użycie dostępnych zasobów finansowych i ludzkich. Konieczne jest również wzmoczenie wysiłków na rzecz zapewnienia odpowiednich zasobów finansowych dla wsparcia krajów rozwijających się.
- 17 Stwierdzamy, że zapewnienie nowych i dodatkowych środków może znacząco zmienić zdolność świata do podjęcia działań na rzecz zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa. Zalecamy zatem podjęcie konkretnych kroków dla zapewnienia odpowiedniego wzrostu środków finansowych dla wsparcia realizacji *Światowego Planu Działań* przez kraje rozwijające się i kraje o gospodarkach w okresie transformacji.

- 18 Zdajemy sobie sprawę, że główny obowiązek wdrażania *Światowego Planu Działań* spoczywa na rządach poszczególnych krajów. Podejmujemy się honorować nasze zobowiązania do podjęcia odpowiednich kroków dla realizacji *Światowego Planu Działań*, zgodnie z możliwościami i zasobami naszych krajów. Zapraszamy wszystkich ludzi, ich społeczności i organizacje, aby przyłączyły się do działań w naszej wspólnej sprawie.
- 19 Stwierdzamy zasadniczą rolę Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa we wspieraniu wysiłków poszczególnych krajów w realizacji *Światowego Planu Działań*. Zapraszamy Komisję FAO ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa do nadzoru, oceny i składania raportów o postępach we wdrażaniu *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.
- 20 Składamy serdeczne podziękowania Rządowi Szwajcarii za pełnienie roli gospodarza Międzynarodowej Konferencji dotyczącej Zasobów Genetycznych Zwierząt, zapewnienie doskonałych warunków i wielką gościnność, które przyczyniły się do spektakularnego sukcesu Konferencji.

Sporządzono dnia 7 września 2007

Światowy Plan Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt

- 1 Zasoby genetyczne zwierząt dla żywienia i rolnictwa¹ stanowią istotną część biologicznych podstaw światowego bezpieczeństwa żywnościowego, zapewniając utrzymanie ponad miliardowi ludzi. Zróżnicowana baza zasobów ma kluczowe znaczenie dla przetrwania i dobrobytu ludzkości oraz walki z głodem na świecie: zasoby genetyczne zwierząt pozwalają na przystosowanie się do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych i środowiskowych, w tym do zmian klimatycznych. Dla hodowców są surowcem, dla rolników jednym z najważniejszych czynników produkcji. Są nieodzowne dla zrównoważonej produkcji rolniczej. Przy odpowiednim zarządzaniu mogą nigdy się nie wyczerpać, ponieważ między użytkowaniem a ochroną nie ma wewnętrznej sprzeczności. Ochrona, zrównoważone użytkowanie oraz uczciwy i sprawliwy podział korzyści wynikających z ich użytkowania są przedmiotem zainteresowania społeczności międzynarodowej. Światowy Plan Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt po raz pierwszy wprowadza uzgodnione na poziomie międzynarodowym ramy działań dla całego sektora. Promowanie szerszego wykorzystania bioróżnorodności zwierząt może przyczynić się do poprawy zdrowia i żywienia ludzi oraz poszerzyć możliwości dywersyfikacji źródeł utrzymania i generowania dochodów.

Opracowanie Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt

- 2 W 1990 roku FAO rozpoczęło prace nad wszechstronnym programem mającym na celu zrównoważone zarządzanie zasobami genetycznymi zwierząt na poziomie globalnym. W 1993 roku FAO przyjęło Światową Strategię Zachowania Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich, której celem było wspieranie krajowych, regionalnych i międzynarodowych działań na rzecz zwiększenia udziału zwierząt gospodarskich i ich produktów w zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego i rozwoju wsi oraz zapobieżenie utracie zasobów genetycznych zwierząt.
- 3 Od 1997 roku międzyrządowa Komisja FAO ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa koordynowała przygotowanie poszczególnych krajów do opracowania *Raportu o Stanie Zasobów Genetycznych Zwierząt w Świecie*. W 2001 roku FAO zaprosiło wszystkie kraje do składania Raportów Krajowych dotyczących stanu zasobów genetycznych zwierząt i trendów związanych z ich użytkowaniem; aktualnego i potencjalnego udziału zwierząt gospodarskich w wyżywieniu, rolnictwie i rozwoju wsi; potencjału poszczególnych krajów do zarządzania tymi zasobami; oraz listy działań priorytetowych.
- 4 Raporty Krajowe ukazują istotny i niezastąpiony wkład różnorodności zwierząt gospodarskich w zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego i rozwoju narodów. Pokazują, że potencjał zasobów genetycznych zwierząt nie jest w pełni wykorzystany i potwierdzają fakt poważnego ubożenia różnorodności genetycznej w krajach zarówno rozwiniętych jak i rozwijających się.

¹ Podczas dyskusji w czasie Międzynarodowej Konferencji stosowano następującą terminologię. W całym Światowym Planie Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt termin *Zasoby genetyczne zwierząt* oznacza w szczególności zasoby genetyczne zwierząt aktualnie użytkowane lub potencjalnie użyteczne dla żywienia i rolnictwa. Termin *Zwierzęta gospodarskie* użyty w dokumencie obejmuje wszystkie udomowione zwierzęta użytkowane dla żywienia i w rolnictwie. Termin ten obejmuje więc gatunki zarówno ptaków, jak i ssaków, które mają swój udział w wyżywieniu i rolnictwie. Uczestnicy Konferencji zwrócili się do FAO z prośbą o doprecyzowanie tych roboczych definicji.

- 5 Proces erozji wynika z wielu przyczyn, w tym ze zmian w systemach produkcji, mechanizacji, utraty zasobów pastwiskowych, klęsk żywiołowych, epidemii, egzotycznych, utraty przez hodowców możliwości użytkowania ziemi i dostępu do innych zasobów przyrodniczych, zmian kulturowych, powolnego upadku tradycyjnych instytucji i stosunków społecznych, wpływu przyrostu ludności i urbanizacji, braku oceny wpływu różnych praktyk rolniczych w kontekście ich zrównoważenia a także oraz braku odpowiednich strategii i bodźców ekonomicznych. Ubożenie zasobów genetycznych zwierząt zagraża zdolności rolników i hodowców zwierząt do reagowania na zmiany środowiskowe i społeczno-ekonomiczne, włączając zmiany w sposobie odżywiania i preferencjach konsumentów.

Struktura i organizacja Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt

- 6 Światowy Plan Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt składa się z trzech części: Uzasadnienia Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt, Strategicznych Priorytetów Działań oraz Wdrażania i finansowania.

Uzasadnienie Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt

7. *Strategiczne Priorytety Działań*, zawarte w niniejszym *Światowym Planie Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*, proponują podjęcie określonych działań mających na celu odwrócenie obecnych tendencji polegających na postępującym ubożeniu i niedostatecznym wykorzystaniu zasobów genetycznych zwierząt. Realizacja *Strategicznych Priorytetów Działań* stanowić będzie istotny wkład społeczności międzynarodowej na rzecz promocji bezpieczeństwa żywnościowego i zrównoważonego rozwoju oraz łagodzenia ubóstwa, zgodnie z Milenijnymi Celami Rozwoju i innymi zobowiązaniami międzynarodowymi.
8. Po raz pierwszy w historii, *Raport o Stanie Zasobów Genetycznych Zwierząt w Świecie* dostarcza wszechstronnej globalnej oceny roli, znaczenia i stanu zasobów genetycznych zwierząt, zwracając uwagę na znaczenie sektora produkcji zwierzęcej w rolnictwie. Poszczególne *Strategiczne Priorytety Działań*, dotyczące zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa, zawarte w niniejszym *Światowym Planie Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*, są istotne ze względu na ich wielkie znaczenie dla światowego bezpieczeństwa żywnościowego oraz z powodu szczególnych funkcji bioróżnorodności zwierząt domowych jako integralnej części ekosystemów rolniczych.
9. Różnorodność genetyczna zwierząt gospodarskich i możliwości ich wykorzystania są zwykle rozważane w kontekście ras. „Rasy” są raczej pojęciami kulturowymi aniżeli jednostkami fizycznymi, a ich koncepcja różni się w zależności od kraju. Fakt ten bardzo utrudnia charakterystykę na poziomie genetycznym. Dla zrównoważonego użytkowania zwierząt gospodarskich ich różnorodność należy rozważać i rozumieć na poziomie gatunkowym, pomiędzy rasami, jak też w obrębie samych ras.
10. Najważniejsze elementy charakteryzujące zasoby genetyczne zwierząt:
 - Różnorodność zasobów genetycznych zwierząt jest niezbędna dla zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka dotyczących żywności i zabezpieczenia środków do życia. Zwierzęta zaspokajają potrzeby człowieka, dostarczając mięso, mleko i produkty mleczne, jaja, włókna, ubrania, materiały do budowy tymczasowego i stałego schronienia, obornik wykorzystywany jako nawóz i paliwo, siłę pociągową, pomagają myśliwym i stanowią wartość rynkową. Różnorodność genetyczna dotyczy nie tylko cech produkcyjnych i funkcjonalnych ras zwierząt, lecz także ich zdolności dostosowania się do różnych środowisk pod względem dostępności paszy i wody, klimatu, szkodników i chorób. Szczególnie w krajach rozwijających się różnorodne zasoby genetyczne zwierząt mają kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego. Zwierzęta gospodarskie stanowią ważne źródło utrzymania dla około 70% ubogich mieszkańców wsi na całym świecie. Dzięki różnorodności tych zasobów, pozwalającej na przystosowanie gatunków i ras do skrajnych warunków, takich jak susza, nadmierna wilgotność, zimno i gorąco, człowiek ma zapewnione źródło utrzymania w najbardziej niegościnnych regionach ziemi - od Arktyki i obszarów górskich, do terenów skrajnie gorących i suchych, gdzie nie można polegać wyłącznie na produkcji roślinnej.
 - W ciągu 12 tys. lat od chwili udomowienia pierwszego gatunku zwierząt gospodarskich, hodowcy i pasterze wytworzyli w różnych środowiskach ponad 7 tys. ras zwierząt gospodarskich. Rasy te reprezentują obecnie unikatową kombinację genów. Wszystkie zasoby genetyczne zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa są zatem wynikiem działalności człowieka: były świadomie selekcjonowane i doskonalone przez pasterzy i hodowców od zarania rolnictwa,

ewoluując wraz z rozwojem gospodarczym i społecznym, kulturą i systemami wiedzy. W przeciwieństwie do większości zasobów genetycznych występujących w stanie dzikim, zasoby zwierząt udomowionych wymagają od człowieka nieprzerwanego i aktywnego użytkowania, opartego na znajomości ich szczególnego charakteru.

- Biorąc pod uwagę ogromny potencjalny wkład w ograniczenie głodu i ubóstwa oraz w zapewnienie zrównoważonego rozwoju, zasoby genetyczne zwierząt dla żywienia i rolnictwa są niedostatecznie chronione i wykorzystywane.
- Większość krajów jest od siebie w dużym stopniu zależna, jeśli chodzi o zasoby genetyczne zwierząt. Od zarania dziejów geny, genotypy i populacje zwierząt rozprzestrzeniły się na całej planecie dzięki rozwojowi rolnictwa i znaczącej roli, jaką zwierzęta gospodarskie odgrywały w migracjach ludzi. Zwierzęta służyły za środek transportu i handlu w wielu regionach. Zasoby genetyczne zwierząt bezustannie były rozwijane i doskonalone przez pasterzy i hodowców, zarówno w historycznych ośrodkach ich udomowienia jak i poza nimi. Co więcej, przez ostatnie 500 lat zasoby genetyczne zwierząt były systematycznie wymieniane w obrębie i między kontynentami, pogłębiając tę współzależność. W kategoriach globalnych, większość systemów produkcji żywności i rolnictwa w świecie opiera się na zwierzętach gospodarskich, które udomowiono gdzie indziej i na rasach wytworzonych w innych krajach i regionach. Te wyjątkowe cechy zwierząt domowych należy brać pod uwagę przy zapewnianiu uczciwego i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z ich użytkowania, a także przy opracowywaniu przyszłych strategii i regulacji prawnych.
- Większość zasobów genetycznych zwierząt jest obecnie utrzymywana *in situ* przez hodowców, pasterzy i ich społeczności jako integralne elementy składowe ekosystemów rolniczych, gospodarki i kultury. Zwierzęta domowe często odgrywają ważną rolę w mitach, wierzeniach, religiach, tradycji, kulturze i praktykach społecznych. Oprócz samych zwierząt, żywność pochodzenia zwierzęcego pełni w wielu społeczeństwach ważne funkcje społeczno-gospodarcze i kulturowe, poza zasadniczym znaczeniem w odżywianiu i diecie.
- Zasoby zwierzęce nadal pełnią ważną rolę społeczną i kulturową, kształtują hierarchię społeczności tubylczych i lokalnych: kulturowe znaczenie zwierząt często jest kluczowym czynnikiem ich ochrony *in situ*. Istotna rola hodowców zwierząt, pasterzy i lokalnych społeczności w użytkowaniu i rozwoju zasobów zwierząt jest uznana przez społeczność międzynarodową. W niektórych krajach hodowcy zwierząt posiadają specyficzne prawa określone na mocy krajowego ustawodawstwa lub tradycyjne prawa do tych zasobów.
- Rasy zwierząt domowych spełniają kluczowe funkcje w agro-ekosystemach (np. obieg substancji pokarmowych, rozsiewanie nasion i zachowanie siedlisk). Zasoby genetyczne zwierząt i systemy ich użytkowania stanowią integralną część ekosystemów i krajobrazów rolniczych na całym świecie. Przemieszczając stada w czasie sezonu wegetacyjnego, pasterze łączą różne ekosystemy. Systemy produkcji rolniczej oparte na użytkowaniu roślin i zwierząt wymagają wspólnego zarządzania różnymi komponentami bioróżnorodności, w tym glebami, uprawami, pastwiskami, uprawami paszowymi oraz organizmami dziko żyjącymi.
- Zakres i stopień utraty zasobów genetycznych zwierząt jest nadal trudny do oszacowania pomimo tego, że informacje dostarczone przez poszczególne kraje niezbędne do opracowania *Raportu o Stanie Zasobów Genetycznych Zwierząt w Świecie* pozwoliły na stworzenie bardziej klarownego obrazu sytuacji. Brak informacji utrudnia podejmowanie decyzji odnośnie tego co należy chronić i rozwijać i jak najlepiej wykorzystać ograniczone środki dostępne na ochronę. Nadal nie wiadomo, jaki jest punkt odniesienia, według którego należy mierzyć zachodzące zmiany, a metody charakteryzacji, inwentaryzacji i monitorowania nie zostały ujednolicone. Nie ma także znormalizowanych wytycznych w tym zakresie. Mimo to są dowody, że liczne rasy wyginęły, a wiele kolejnych wyginie, jeżeli kraje nie zaczną szybko podejmować działań ochronnych. Mimo że niektóre kraje uznają potrzebę

ochrony swoich zasobów genetycznych zwierząt, globalne działania były dotychczas sporadyczne i niewystarczające. Nie opisano wystarczająco dokładnie wielu lokalnych ras, zwłaszcza ras utrzymywanych przez ubogich rolników w trudnych warunkach środowiskowych w krajach rozwijających się. Populacje te prawdopodobnie posiadają wiele cennych cech adaptacyjnych, a utrata tych cech przed pełnym ich rozpoznaniem może przynieść niepowetowane straty.

- Tradycyjne systemy produkcji wymagały zwierząt wszechstronnie użytkowych, które choć mniej wydajne od ras wysokoprodukcyjnych, mogą posiadać cenne cechy funkcjonalne. Współczesne rolnictwo wytworzyło rasy wyspecjalizowane, u których zoptymalizowano określone cechy produkcyjne. Współcześni hodowcy zwierząt uzyskali niezwykle wzrost wydajności w wysokonakładowych systemach produkcji. W krajach rozwijających się użytkowanie zwierząt gospodarskich przynosi obecnie ok. 30% krajowej produkcji rolnej brutto, przy spodziewanym wzroście do 39% w 2030 roku. Zaledwie 14 z ponad 30 udomowionych gatunków ssaków i ptaków dostarcza ludziom 90% żywności pochodzenia zwierzęcego. Pięć najważniejszych gatunków zwierząt gospodarskich: bydło, owce, kozy, świnie i kury, zapewnia większość wyprodukowanej żywności; wśród nich, niewielka liczba międzynarodowych ras transgranicznych² ma coraz większy udział w całkowitej produkcji żywności. Proces ten prowadzi do ubożenia zasobów genetycznych, ponieważ rasy i nawet gatunki są eliminowane wskutek działania rynku. W obrębie ras komercyjnych intensywna selekcja prowadzi do ubożenia zasobów genetycznych i stanowi potencjalne zagrożenie dla bezpieczeństwa żywnościowego - teraz i w przyszłości. Programy i strategie hodowlane powinny uwzględniać szeroką różnorodność genetyczną w obrębie populacji i ras, która jest konieczna, żeby rozwijająca się produkcja zwierzęca sprostała przyszłym wyzwaniom. Aby programy hodowlane były zrównoważone w dłuższym okresie, konieczna jest regularna ocena zmian genetycznych w populacji i modyfikacja celów hodowlanych.
 - Decydenci w wielu krajach na całym świecie rzadko zdają sobie sprawę, jak ważny i zróżnicowany jest wkład zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa, nieświadomi są także tradycyjnych praw hodowców, jakie mogą funkcjonować na poziomie krajowym. Zrównoważone użytkowanie i ochrona zasobów genetycznych zwierząt były i generalnie nadal są pomijane przy opracowywaniu strategii dotyczących rolnictwa, środowiska, handlu oraz zdrowia ludzi i zwierząt. Konsekwencją tego jest niedofinansowanie rozwoju infrastruktury i tworzenia potencjału instytucjonalnego.
 - Zarządzanie zasobami genetycznymi zwierząt jest złożonym zadaniem, ponieważ wymaga zajęcia się zarówno kwestiami dotyczącymi samych zasobów (np. selekcją czy ochroną ras), jak i kwestiami międzysektorowymi wpływającymi na zasoby genetyczne zwierząt (np. ochrona zdrowia zwierząt, rozwój i standardy w handlu, zarządzanie środowiskiem). Co więcej, odpowiedzialność za te działania jest dzielona pomiędzy sektorami i instytucjami, zarówno na poziomie krajowym jak i międzynarodowym.
- 11 Strategicznie zaplanowana ochrona, użytkowanie i rozwój zasobów genetycznych zwierząt mają zasadnicze znaczenie, jednak wiele krajów stoi w obliczu złożonych wyzwań przy opracowywaniu krajowych strategii rozwoju i polityki międzynarodowej. Budowanie potencjału na wszystkich poziomach jest kluczowym elementem *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*. Celem *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* jest upowszechnienie pragmatycznego, systematycznego i skutecznego podejścia, które w sposób harmonijny podchodzi do kwestii rozwoju instytucji, zasobów ludzkich, programów współpracy i mobilizacji środków finansowych.

² FAO powiązało ze sobą populacje ras, które mają potencjalnie wspólną pulę genów i dlatego mogą stanowić tę samą rasę. Rasy te nazwano „rasami transgranicznymi”. Regionalne rasy transgraniczne występują w kilku krajach jednego regionu, natomiast międzynarodowe rasy transgraniczne występują w więcej niż jednym regionie. Użycie terminu „rasy transgraniczne” nie wpływa na suwerenne prawa krajów w obrębie jurysdykcji krajowych.

- 12 Jak dotąd, działania dotyczące ochrony *in situ*, ochrony *ex situ* i wykorzystania zasobów genetycznych zwierząt dla żywienia i rolnictwa były prowadzone zasadniczo bez odpowiedniej koordynacji. *Światowy Plan Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* ma na celu poprawę tej sytuacji. Utrata pewnej ilości lokalnych ras jest nieunikniona, zważywszy na postępujące zmiany w systemach produkcji zwierzęcej w krajach rozwiniętych i rozwijających się, a także ograniczone środki, jakie można przeznaczyć na ochronę. Jeżeli jednak pozwolimy, aby proces ten odbywał się w sposób całkowicie przypadkowy i bez nadzoru, pojawi się nieoszacowane, ale potencjalnie wysokie ryzyko utraty zasobów, które mogą mieć duże znaczenie w dalszej przyszłości. Poszczególne kraje, jak również cała społeczność międzynarodowa powinny zdawać sobie sprawę ze strat, które są nieuniknione, decydując, które z nich są skłonne zaakceptować i jakich inwestycji należy dokonać dla utrzymania i ochrony kluczowej różnorodności genetycznej zwierząt. Wobec braku dostatecznej informacji, międzynarodowe środowiska naukowe powinny zaproponować narzędzia pomocne przy podejmowaniu decyzji strategicznych.
- 13 W większości krajów środki finansowe i zasoby ludzkie przeznaczone na te działania są niewystarczające, istnieje też wiele luk i niedoskonałości. Poza tym, kraje i regiony znajdują się na różnych etapach, jeżeli chodzi o możliwości i zaawansowanie działań dotyczących zasobów genetycznych zwierząt. *Światowy Plan Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* stanowi uzgodniony na poziomie międzynarodowym program na rzecz wspierania i zwiększenia skuteczności działań krajowych, regionalnych i międzynarodowych dla zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt, a także mobilizacji środków, w tym odpowiednich środków finansowych dla realizacji tych zadań.

Cele i strategię Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt

- 14 *Światowy Plan Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* został opracowany jako strategiczny plan obejmujący początkowo 10 lat, zawierający postanowienia dotyczące zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym.
- 15 Główne cele *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* to:
- promocja zrównoważonego użytkowania i rozwoju zasobów genetycznych zwierząt dla bezpieczeństwa żywnościowego, zrównoważonego rolnictwa i dobrobytu ludzi we wszystkich krajach;
 - zapewnienie ochrony różnorodności cennych zasobów genetycznych zwierząt, dla obecnych i przyszłych pokoleń, oraz powstrzymanie przypadkowej utraty tych niezwykle ważnych zasobów;
 - promowanie uczciwego i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z użytkowania zasobów genetycznych zwierząt dla żywienia i rolnictwa oraz uznanie roli tradycyjnej wiedzy, innowacji i zwyczajów istotnych dla ochrony zasobów genetycznych zwierząt i ich zrównoważonego rozwoju, a także tam, gdzie to stosowne, opracowanie i wdrożenie skutecznych strategii i regulacji prawnych;
 - zaspokajanie indywidualnych i kolektywnych potrzeb pasterzy i hodowców w ramach prawa krajowego, przy zapewnieniu im równego dostępu do materiału genetycznego, informacji, technologii, zasobów finansowych, wyników badań, rynku oraz zasobów naturalnych, tak by mogli nadal użytkować i doskonalić zasoby genetyczne zwierząt i czerpać korzyści z rozwoju ekonomicznego;

- promowanie ekosystemowego podejścia do bioróżnorodności dla zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt;
- pomoc krajom i instytucjom odpowiedzialnym za zarządzanie zasobami genetycznymi zwierząt w ustanawianiu, wdrażaniu i systematycznej realizacji narodowych priorytetów dotyczących zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt;
- wzmacnianie narodowych programów i zwiększanie potencjału instytucji – szczególnie w krajach rozwijających się i krajach o gospodarkach w okresie transformacji – oraz opracowywanie stosownych programów regionalnych i międzynarodowych. Programy takie powinny obejmować edukację, badania i szkolenia dotyczące charakteryzacji, inwentaryzacji, monitorowania, ochrony, rozwoju i zrównoważonego użytkowania zasobów genetycznych zwierząt;
- wspieranie działań mających na celu podnoszenie świadomości społecznej oraz propagowanie wśród rządów i organizacji międzynarodowych konieczności zrównoważonego użytkowania i ochrony zasobów genetycznych zwierząt.

16 *Światowy Plan Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* opiera się na założeniu, że kraje są w ogromnym stopniu zależne od siebie, jeżeli chodzi o zasoby genetyczne zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa i konieczna jest znacząca współpraca międzynarodowa. W tym kontekście, *Światowy Plan Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* został opracowany na podstawie następujących założeń i warunków:

- Różnorodność zasobów genetycznych zwierząt umożliwi sektorowi produkcji zwierzęcej zaspokajanie zmieniających się potrzeb rynku i warunków środowiska, włączając zmiany klimatyczne i nowe, pojawiające się choroby. Hodowcy i pasterze potrzebują ras zwierząt, które zaspokajają lokalne potrzeby, dają zatrudnienie społecznościom wiejskim i są odporne na szereg czynników biotycznych i abiotycznych, w tym ekstremalne warunki klimatyczne, niedobór pasz, pasożyty i inne czynniki chorobotwórcze. Co więcej, zwierzęta gospodarskie stanowią bezpośrednie źródło pożywienia w latach nieurodzaju.
- Z powodu współzależności, ochrona szerokiego spektrum zasobów genetycznych zwierząt w krajach na całym świecie zmniejsza zagrożenia w skali globalnej i wzmacnia globalne bezpieczeństwo żywnościowe.
- Podstawowa charakteryzacja i inwentaryzacja zasobów genetycznych zwierząt oraz rutynowe monitorowanie populacji pod kątem ich zmienności mają fundamentalne znaczenie dla strategii i programów doskonalenia ras oraz programów ochrony, jak też dla planowania działań w celu ochrony zagrożonych wartościowych zasobów w sytuacjach kryzysowych.
- Identyfikacja zwierząt i kontrola użytkowości są konieczne do dalszego doskonalenia zasobów genetycznych zwierząt. Hodowcy w sektorze prywatnym i publicznym, organizacje hodowlane, a także rynek odgrywają zasadniczą rolę w tych działaniach. W wielu krajach niewiele zrobiono w tym zakresie, poza niektórymi rasami.
- Ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów genetycznych zwierząt wymaga podejścia obejmującego zarówno działania *in situ* jak i *ex situ*. Rośnie świadomość tego, że z powodu szybko postępującego ubożenia zasobów genetycznych zwierząt, trzeba będzie w najbliższej przyszłości wprowadzić w życie skuteczne i efektywne ekonomicznie strategie ochrony *ex situ* dla uzupełnienia ochrony *in situ*. Holistyczne podejście do tworzenia strategii ochrony i użytkowania zwierząt wymaga określenia strategicznych priorytetów na poziomie gospodarczym, społeczności, organizacji hodowlanych, a także na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym. Musi także zapewnić maksymalny efekt i być zrównoważone w długiej perspektywie czasowej.

- Pasterze, rolnicy i hodowcy, indywidualnie i kolektywnie, a także społeczności tubylcze i lokalne odgrywają kluczową rolę w ochronie *in situ* i doskonaleniu zasobów genetycznych zwierząt. Ważne jest lepsze zrozumienie i większe wsparcie dla ich roli w kontekście szybkich zmian gospodarczych i społecznych, tak by nadal efektywnie uczestniczyli w użytkowaniu *in situ* zwierząt gospodarskich oraz w uczciwym i sprawiedliwym podziale korzyści wynikających z użytkowania tych zasobów. W zadaniu tym hodowcy i ich społeczności mogą otrzymać wsparcie od szeregu zainteresowanych podmiotów: naukowców, służb doradztwa, sektora prywatnego, organizacji pozarządowych oraz lokalnych spółdzielni.
- Szeroki wachlarz ras zwierząt świadczy usługi środowiskowe, szczególnie w ekosystemach pastwiskowych, co stanowi istotny powód ich utrzymywania *in situ*. Takie zależności produkcyjne między rasami i krajobrazami należy utrzymywać i lepiej nimi zarządzać poprzez właściwe gospodarowanie gruntami. Ochrony wymagają dziko żyjący krewni udomowionych gatunków zwierząt gospodarskich, a także populacje dziczyń.
- Skuteczne zarządzanie zasobami genetycznymi zwierząt, na wszystkich szczeblach, zależy od udziału i aktywnego uczestnictwa wszystkich liczących się, zainteresowanych podmiotów. Właściwe uczestnictwo powinno opierać się na respektowaniu i równoważeniu interesów różnych zainteresowanych podmiotów.

Strategiczne Priorytety Działań

- 17 Strategiczne Priorytety Działań zawierają cztery następujące *Strategiczne Obszary Priorytetowe*:

Strategiczny obszar priorytetowy 1:

Charakterystyka, inwentaryzacja i monitoring trendów i zagrożeń

Działania te pozwalają na spójne, efektywne i skuteczne podejście do klasyfikacji zasobów genetycznych zwierząt i do oceny trendów i zagrożeń, na które narażone są te zasoby.

Strategiczny obszar priorytetowy 2:

Zrównoważone użytkowanie i rozwój

Działania te mają na celu zapewnienie zrównoważenia systemów produkcji zwierzęcej, z naciskiem na bezpieczeństwo żywnościowe i rozwój obszarów wiejskich.

Strategiczny obszar priorytetowy 3:

Ochrona

Działania te dotyczą kroków, jakie należy podjąć dla ochrony różnorodności i integralności genetycznej dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

Strategiczny obszar priorytetowy 4:

Strategie, instytucje i budowanie potencjału

Działania te bezpośrednio dotyczą kluczowych kwestii związanych z praktycznym wdrażaniem poprzez spójny i wzajemnie wspierający się rozwój odpowiednich instytucji i potencjału.

- 18 Relatywny priorytet lub znaczenie każdego ze Strategicznych Obszarów Priorytetowych i powiązanych z nimi działań może istotnie różnić się w zależności od kraju i regionu. Znaczenie danego obszaru priorytetowego będzie zależne od samych zasobów (gatunków i ras), systemów i środowisk produkcji, istniejącego potencjału i infrastruktury oraz już realizowanych programów zarządzania zasobami genetycznymi zwierząt.
- 19 Każdy ze Strategicznych Obszarów Priorytetowych opisano w jednolity sposób:
- *Wstęp* przedstawia potrzeby, na podstawie Raportów Krajowych i innych informacji uzyskanych w procesie przygotowawczym.
 - *Cel długoterminowy* określa ostateczny efekt, jaki zostanie osiągnięty wskutek realizacji proponowanych działań. We wdrażaniu *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* mogą być wyrażone mierzalne i określone w czasie cele, aby umożliwić społeczności międzynarodowej ocenę uzyskanego postępu i sukcesów.
- 20 Każdy ze Strategicznych Obszarów Priorytetowych zawiera zestaw Strategicznych Priorytetów. W każdym ze Strategicznych Priorytetów:
- *Uzasadnienie* wykorzystuje analizę i wnioski z okresu przygotowywania Raportu i uzasadnia, dlaczego taki obszar został uznany za priorytet.
 - Poszczególne *Działania* proponują logiczne kroki umożliwiające osiągnięcie pożądanych efektów lub wprowadzenie korekt w obecnych działaniach.
- 21 Niektóre z *Działań* będą z pewnością wymagały zaangażowania określonych instytucji lub podmiotów, nie zawsze wymienionych z nazwy w tekście. Brak odniesienia do takich kluczowych partnerów nie oznacza ich wykluczenia.

Strategiczny Obszar Priorytetowy 1

Charakteryzacja, inwentaryzacja i monitoring trendów i zagrożeń

Wstęp

- 22 Stan charakteryzacji zasobów genetycznych zwierząt oraz inwentaryzacji i monitorowania trendów w populacji i związanych z nimi zagrożeń różni się znacznie w zależności od kraju. Niektóre kraje nie dysponują bazami danych i systemami informacji dotyczącymi zasobów genetycznych zwierząt, w innych krajach natomiast systemy te wymagają znacznych usprawnień. Komplikuje to i utrudnia globalne monitorowanie trendów i zagrożeń dotyczących zasobów genetycznych zwierząt.
- 23 Poznanie różnorodności, rozmieszczenia, podstawowych cech, względnej wydajności i obecnego stanu zasobów genetycznych zwierząt w każdym kraju jest konieczne dla ich skutecznego i zrównoważonego wykorzystania, rozwoju i ochrony. Kompletnie dla każdego kraju inwentaryzacje zasobów, wsparte okresowym monitorowaniem trendów i związanych z nimi zagrożeń, są podstawowym warunkiem skutecznego zarządzania zasobami genetycznymi zwierząt. Bez tych informacji populacje niektórych ras wraz z ich unikalnymi cechami mogą ulec znaczącemu zmniejszeniu a nawet wyginać zanim rozpoznana zostanie ich wartość i podjęte kroki mające na celu ich ochronę.
- 24 Właściwe rozpoznanie cech poszczególnych ras jest konieczne przy podejmowaniu decyzji dotyczących programów rozwoju hodowli zwierząt. Decydenci potrzebują informacji pochodzących z inwentaryzacji, monitorowania trendów i związanych z nimi zagrożeń, aby określić działania ochronne, natomiast wyniki charakteryzacji pozwalają rolnikom wybrać rasę odpowiednią dla określonych warunków produkcyjnych. Do strategicznego planowania konieczna jest porównawcza analiza użytkowości ras rodzimych i egzotycznych, zarówno pod względem cech produkcyjnych jak i funkcjonalnych. W przypadku braku takiej analizy, doskonalenie lokalnych ras może zostać zaniechane na rzecz wprowadzenia egzotycznego materiału genetycznego lub masowego krzyżowania, prowadzącego do erozji ras lokalnych.
- 25 Zasadnicza trudność w sporządzeniu światowej inwentaryzacji ras zwierząt gospodarskich wynika z tego, że większość populacji stanowią mieszańce wielorasowe o różnym pochodzeniu a nie rasy odpowiadające kryteriom księgi stadnej i będące czystymi rasami o rozpoznawalnych i stałych cechach. Konieczne są dalsze badania odnośnie tego, w jaki sposób uwzględniać w inwentaryzacjach te wielorasowe, mieszańcowe i słabo scharakteryzowane populacje.
- 26 Interoperacyjność danych, systemów informacyjnych, standardów i protokołów jest niezbędna dla ułatwienia wymiany danych i informacji dotyczących stanu ras pomiędzy krajami i regionami. Potrzebne jest to do globalnej oceny stanu ras i wyznaczenia priorytetów ochrony na poziomie ponadnarodowym. W wielu regionach luki w danych i informacjach o stanie ras lub przeszkody w skutecznej wymianie danych i informacji w obrębie i pomiędzy krajami udaremniają wspólny rozwój i doskonalenie ras transgranicznych.

Cel długoterminowy

Lepsze zrozumienie stanu, trendów i związanych z nimi zagrożeń, a także charakterystyki wszystkich aspektów i komponentów zasobów genetycznych zwierząt dla umożliwienia i ułatwienia podejmowania decyzji dotyczących ich zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony.

Strategiczny Priorytet 1 Inwentaryzacja i charakteryzacja zasobów genetycznych zwierząt, monitorowanie trendów i związanych z nimi zagrożeń oraz ustanowienie dla poszczególnych krajów systemów wczesnego ostrzegania i reagowania

Uzasadnienie

Erozja genetyczna jest problemem, który budzi niepokój w poszczególnych krajach i na całym świecie; wiele ras zwierząt jest zagrożonych wyginięciem. Raport o Stanie Zasobów Genetycznych Zwierząt w Świecie jest pierwszą globalną oceną różnorodności i stanu zasobów genetycznych zwierząt, istniejących trendów oraz potencjału niezbędnego do zarządzania tymi zasobami na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym. Krajowe systemy danych i informacji dotyczących zasobów genetycznych zwierząt są często słabo rozwinięte. Należy usprawnić inwentaryzację, monitorowanie trendów i związanych z nimi zagrożeń oraz charakterystykę zasobów genetycznych zwierząt, by pomogły w określaniu priorytetów ochrony i strategicznych programów hodowlanych. W niektórych przypadkach – np. w razie zbrojnych konfliktów, epidemii, suszy i innych stanów klęski żywiołowej – zagrożenia dla zasobów genetycznych zwierząt mogą wystąpić nagle i wymagać szybkiej interwencji. Monitorowanie ryzyka przez poszczególne kraje bardzo pomoże w ustanowieniu systemów wczesnego ostrzegania i mechanizmów reagowania na poziomie krajowym, regionalnym i globalnym.

Działania

- 1 Przeprowadzenie lub dokończenie inwentaryzacji dotyczącej rozmieszczenia, statusu populacji, trendów i charakterystyki zasobów genetycznych zwierząt.
- 2 Poszerzenie charakterystyki i monitorowania trendów i zagrożeń dotyczących zasobów genetycznych zwierząt.
- 3 Wsparcie dla ustanowienia odpowiedzialności instytucjonalnej i infrastruktury dla monitorowania trendów dotyczących zasobów genetycznych zwierząt (np. wielkość populacji i różnorodność genetyczna), w tym systemów identyfikacji, rejestracji i kontroli pochodzenia.
- 4 Propagowanie postępowania opartego na aktywnym uczestnictwie i współpracy wszystkich zainteresowanych podmiotów (włączając hodowców zwierząt i naukowców) w prowadzeniu charakteryzacji, inwentaryzacji zasobów genetycznych zwierząt i monitorowania trendów i związanych z nimi zagrożeń.
- 5 Podjęcie współpracy międzynarodowej pomiędzy krajami mającymi wspólne rasy transgraniczne i podobne systemy produkcji w zakresie monitorowania trendów i związanych z nimi zagrożeń, inwentaryzacji i charakteryzacji zasobów genetycznych zwierząt.
- 6 Wzmocnienie systemów informacji globalnej i regionalnej oraz networków dotyczących inwentaryzacji, monitorowania i charakteryzacji. Między innymi, należy wzmocnić DAD-IS i Światową Bazę Danych o Zasobach Genetycznych Zwierząt dla Wyżywienia i Rolnictwa w zakresie pozyskiwania, oceny i analizy informacji pochodzących z krajowych baz danych i systemów monitorowania oraz rozpowszechnienia tych informacji, zwracając szczególną uwagę na zagrożenia i potrzeby.
- 7 Ustanowienie lub wzmocnienie istniejących systemów wczesnego ostrzegania i reagowania poprzez dalszy rozwój mechanizmów monitorowania zagrożeń na poziomie krajowym, regionalnym i globalnym oraz poprzez włączenie kryteriów wczesnego ostrzegania do istniejących baz danych.

Strategiczny Priorytet 2 Opracowanie międzynarodowych standardów i protokołów dla charakteryzacji, inwentaryzacji i monitoringu trendów oraz związanych z nimi zagrożeń

Uzasadnienie

Możliwość porównywania danych pochodzących z różnych krajów jest konieczna do monitorowania trendów i zagrożeń dla zasobów genetycznych zwierząt na poziomie regionalnym i globalnym (w szczególności w populacjach transgranicznych), do ustalenia i korygowania priorytetów ochrony oraz rozpoznania kluczowych zasobów genetycznych dla realizacji programów hodowlanych w takich populacjach. Wymaga to opracowania i stosowania znormalizowanych metod i protokołów do charakteryzacji, inwentaryzacji i monitorowania trendów oraz związanych z nimi zagrożeń. Umożliwi to skoordynowanie przygotowania raportów krajowych na odpowiednich forach międzynarodowych. Istnieje też potrzeba współpracy przy prowadzeniu badań dotyczących charakteryzacji, poprawy koordynacji już realizowanych badań i lepszego rozpowszechnienia ich wyników. Przy opracowywaniu międzynarodowych standardów dotyczących charakteryzacji, inwentaryzacji i monitoringu zasobów genetycznych zwierząt należy uwzględnić istniejące działania i procesy.

Działania

- 1 Wypracowanie wspólnego zestawu minimalnych kryteriów i wskaźników różnorodności genetycznej zwierząt, w tym sposobów oceny stanu zagrożenia oraz metod oceny czynników środowiskowych, społeczno-ekonomicznych i kulturowych związanych z użytkowaniem zasobów genetycznych zwierząt.
- 2 Opracowanie standardów technicznych i protokołów charakteryzacji na poziomie fenotypowym i molekularnym, w tym metod oceny ilościowych i jakościowych cech produkcyjnych, wykorzystania składników pokarmowych, cech funkcjonalnych i waloryzacji ekonomicznej. Umożliwi to porównawczą ocenę użytkowości ras w różnych środowiskach produkcyjnych.
- 3 Opracowanie protokołów dla monitorowania trendów i związanych z nimi zagrożeń oraz charakteryzacji ras lokalnych utrzymywanych przez hodowców oraz tubylcze i lokalne społeczności.
- 4 Umocnienie badań i dalszy rozwój metod charakteryzacji oraz metod służących ocenie, waloryzacji i porównywaniu ras. Opracowanie protokołów interoperacyjnych dla systemów informacyjnych.

Strategiczny Obszar Priorytetowy 2

Zrównoważone użytkowanie i rozwój

Wstęp

- 27 Zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego i zrównoważonego rozwoju jest w tej chwili większym wyzwaniem, niż kiedykolwiek wcześniej. Skuteczniejsze wykorzystanie dostępnych zasobów w połączeniu z zastosowaniem odpowiednich technologii i lepszego zarządzania daje większe możliwości wzrostu produkcji i dochodu producentów, przy jednoczesnym zachowaniu zasobów naturalnych (w tym zasobów genetycznych) i zmniejszeniu odpadów i zanieczyszczenia środowiska.
- 28 W większości krajów rozwiniętych i w niektórych krajach rozwijających się w ciągu ostatnich 50 lat nastąpił ogromny postęp w rozwoju technologii w hodowli i produkcji w odniesieniu do głównych gatunków i ras zwierząt dostarczających żywności. Intensywna selekcja i poprawa warunków chowu doprowadziły do wzrostu produkcji mięsa, mleka i jaj w systemach produkcyjnych, w których wyspecjalizowane rasy otrzymują w dostatecznej ilości wysokiej jakości pasze i inne nakłady produkcyjne, a inwestycje minimalizują wpływ niekorzystnych czynników środowiskowych, takich jak niesprzyjający klimat i choroby. Szybki postęp (ze średnim wzrostem produkcji wynoszącym 2% rocznie) dobitnie świadczy o tym, że zasoby genetyczne zwierząt mogą przyczyniać się do dalszej poprawy bezpieczeństwa żywnościowego i rozwoju wsi. Obecne działania na rzecz rozwoju produkcji zwierzęcej koncentrują się przede wszystkim na wzroście produkcji w krótkim okresie czasu bez strategicznej oceny długoterminowych i ubocznych skutków takiego działania. Często lekceważy się problem wpływu intensywnych systemów produkcji na środowisko oraz zmniejszenie różnorodności genetycznej w obrębie ras i pomiędzy nimi.
- 29 W wielu przypadkach kraje rozwijające się, stojące przed koniecznością wyżywienia własnej ludności, ukierunkowały inwestycje i strategię rozwoju sektora produkcji zwierzęcej na intensywne systemy produkcji, wykorzystujące rasy egzotyczne zamiast długookresowych programów doskonalenia genetycznego ras lokalnych. Wykorzystanie ras egzotycznych jest uzasadnione przy zapewnieniu odpowiednich warunków utrzymania w wysokonakładowych systemach produkcji, szczególnie w pobliżu obszarów miejskich, gdzie istnieje coraz większy popyt na produkty pochodzenia zwierzęcego i gdzie można utrzymać ciągłą podaż środków produkcji i usług. Jednak, w warunkach wiejskich rolnicy i hodowcy często mają trudności z zapewnieniem dodatkowych pasz i innych środków produkcji wymaganych przez rasy egzotyczne. Co więcej, rasy importowane często nie rozmnażają się, ani nie są tak dobrze przystosowane do lokalnych warunków środowiskowych, jak rasy lokalne. Należy zatem zwrócić większą uwagę na zrównoważone użytkowanie i rozwój lokalnych ras w nisko- i średnionakładowych systemach produkcji. Trzeba wnikliwie zbadać możliwości utrzymania bądź wprowadzania systemów produkcji na obszarach marginalnych w oparciu o zasoby genetyczne zwierząt o wszechstronnej użyteczności.
- 30 Nakłady na doskonalenie lokalnych ras zwierząt będą korzystne dla drobnych i ubogich w środki produkcji pasterzy i hodowców i często będą przyczyniały się do zrównoważenia rozwoju najuboższych regionów kraju. Główną przeszkodą w dalszym rozwoju ras rodzimych jest brak krajowych strategii, programów i infrastruktury instytucjonalnej mających wspomóc programy doskonalenia genetycznego i poprawę warunków chowu w niskonakładowych systemach produkcyjnych. W wielu krajach rozwijających się nie ma organizacji rolników i stowarzyszeń hodowców, a znajomość nowoczesnych metod hodowli wśród pasterzy i rolników jest często słaba. Krajowe instytucje i placówki badawcze są niezbędne, aby udostępnić wszystkim hodowcom usługi, obiekty i technologie związane z chowem i zdrowiem zwierząt oraz inicjować szerszy udział w tych działaniach sektora prywatnego.

Cel długoterminowy

Poprawa zrównoważonego użytkowania i rozwój zasobów genetycznych zwierząt we wszystkich systemach produkcyjnych jako zasadniczy czynnik dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, likwidacji ubóstwa i adaptacji do skutków zmian klimatycznych.

Strategiczny Priorytet 3 Ustanowienie i wzmocnienie krajowych strategii zrównoważonego użytkowania

Uzasadnienie

Większość krajów nie ma wszechstronnych strategii wspierających użytkowanie i rozwój zasobów genetycznych zwierząt utrzymywanych na swoich terytoriach. Strategie zrównoważonego użytkowania powinny równoważyć cele bezpieczeństwa żywnościowego i rozwoju ekonomicznego z długookresowymi celami zrównoważonego rozwoju i adaptacji. Ponadto, zmiany środowiskowe i społeczno-ekonomiczne, w tym zmiany demograficzne, klimatyczne i pustynnienie, wymagają zastosowania średnio- i długookresowych strategii adaptacyjnych wobec zasobów genetycznych zwierząt. Strategie te powinny uwzględniać także wkład społeczności pasterskich, hodowców i innych podmiotów zainteresowanych różnorodnością genetyczną zwierząt oraz respektować interesy, prawa i obowiązki tych podmiotów, uwzględniając wymianę i dostęp do zasobów genetycznych zwierząt oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z ich użytkowania.

Strategie zrównoważonego użytkowania powinny uwzględniać także dużą zmienność genetyczną pomiędzy rasami i w obrębie ras, która ma istotne znaczenie dla obecnej i przyszłej produkcji zwierzęcej. Jedną z opcji jest utrzymanie dużej zmienności ras w ramach istniejących systemów produkcyjnych. Zrównoważona produkcja zwierzęca powinna odpowiednio reagować na różnice w popycie rynku krajowego i eksportu, dostosowując jednocześnie genotypy zwierząt do systemów produkcji. Większość krajów dąży do zaspokojenia rynku wewnętrznego, inne z kolei czerpią dochody z eksportu produktów pochodzenia zwierzęcego. Cele te należy brać pod uwagę przy opracowywaniu i ocenie programów doskonalenia genetycznego. Elastyczne strategie hodowlane, obejmujące oraz tam selekcję, gdzie jest to uzasadnione, krzyżowanie, powinny być stosowane do wspierania zrównoważonego rozwoju i poprawy rentowności sektora produkcji zwierzęcej. Strategie hodowlane powinny być przystosowane do zmieniających się możliwości produkcyjnych i technologii.

Działania

- 1 Analiza istniejących strategii krajowych dotyczących zrównoważonego użytkowania celem oceny ich wpływu na użytkowanie zasobów genetycznych zwierząt.
- 2 Opracowanie, w zależności od potrzeb, strategii krajowych uwzględniających udział zasobów genetycznych zwierząt w zrównoważonym użytkowaniu. Mogą one obejmować: wyznaczenie strategicznych celów hodowli i zrównoważonego użytkowania, przeprowadzenie ekonomicznej i kulturowej waloryzacji zasobów genetycznych zwierząt oraz opracowanie metod, w tym mechanizmów, wspierania szerokiego dostępu do korzyści wynikających z użytkowania zasobów genetycznych zwierząt i związanej z tym tradycyjnej wiedzy, a także ich sprawiedliwego i uczciwego podziału.

Strategiczny Priorytet 4 Opracowanie krajowych strategii i programów doskonalenia dla gatunków i ras

Uzasadnienie

Dla wszystkich gatunków i ras konieczne jest opracowanie i wdrażanie strategii oraz programów hodowlanych mających na celu zapewnienie dających się przewidzieć

potrzeb ekonomicznych społeczności rolników, hodowców i pasterzy. Organizacje hodowlane i systemy kontroli użytkowości są niezwykle pomocne w realizacji celów hodowlanych, mają też decydujące znaczenie dla rozwoju i doskonalenia ras. Mimo to, w wielu krajach nie ma takich organizacji. Cele hodowlane należy poddawać systematycznej ocenie, biorąc pod uwagę wpływ selekcji na różnorodność genetyczną.

Działania

- 1 Opracowanie długookresowych i strategicznych programów hodowlanych, z uwzględnieniem szeregu elementów, takich jak: działania na rzecz doskonalenia ras niewystarczająco dotychczas użytkowanych, szczególnie w systemach nisko- i średniokładowych; ocena wpływu egzotycznych ras zwierząt i rozwój metod pozwalających producentom na wykorzystywanie pozytywnych i przeciwdziałanie negatywnym wpływom wynikającym z ich użytkowania; szkolenia i wsparcie techniczne dla prowadzenia pracy hodowlanej przez pasterzy i hodowców; integracja poprawy warunków chowu ze wzrostem potencjału genetycznego zasobów genetycznych zwierząt w programach rozwoju produkcji zwierzęcej. Aczkolwiek opracowywane plany i programy będą miały charakter krajowy, w niektórych przypadkach może być konieczna współpraca międzynarodowa.
- 2 Ocena programów doskonalenia ras i ich weryfikacja, tam gdzie to stosowne, w celu zaspokojenia dających się przewidzieć potrzeb ekonomiczno-społecznych i popytu rynkowego, z uwzględnieniem parametrów naukowych i technologicznych. Informacje o rasach i systemach produkcyjnych można udostępnić konsumentom.
- 3 Ustanowienie i rozwój infrastruktury organizacyjnej wspierającej wdrażanie strategii hodowlanych, szczególnie organizacji hodowców i programów hodowlanych, w tym systemów kontroli użytkowości.
- 4 Uwzględnienie w programach hodowlanych wpływu selekcji na różnorodność genetyczną i opracowanie metod pozwalających na utrzymanie pożądanej zmienności genetycznej.
- 5 Ustanowienie lub wzmocnienie systemów kontroli użytkowości w celu monitorowania zmian w cechach nieprodukcyjnych (np. zdrowotność, dobrostan) i odpowiednie dostosowanie celów hodowlanych.
- 6 Wspieranie rozwoju banków mrożonego nasienia i zarodków pochodzących z obecnie realizowanych programów hodowlanych jako rezerwy genetycznej dla zapewnienia zachowania zmienności genetycznej.
- 7 Dostarczanie informacji dla rolników i hodowców w celu ułatwienia im dostępu do zasobów genetycznych zwierząt pochodzących z różnych źródeł.

Strategiczny Priorytet 5 Promowanie agro-ekosystemowego podejścia do ochrony różnorodności w użytkowaniu zasobów genetycznych zwierząt

Uzasadnienie

Ekosystemy rolnicze zależne są od sposobów ich użytkowania przez człowieka, systemów wiedzy, norm kulturowych, wartości i przekonań, jak również stosunków społecznych i możliwości zapewnienia źródeł utrzymania. W niektórych systemach produkcji użytkowanie zasobów genetycznych zwierząt, szczególnie przez społeczności tubylcze i lokalne, ma ścisły związek z użytkowaniem upraw, pastwisk, lasów i innych zasobów biologicznych oraz z gospodarowaniem ziemią i zasobami wodnymi na obszarach produkcyjnych. Szybka intensyfikacja produkcji jest wynikiem działania kilku czynników. Niewłaściwe planowanie intensywnej produkcji zwierzęcej może mieć negatywny wpływ na środowisko poprzez degradację gleby i roślinności, zanieczyszczenie wód i mórz, a także niezrównoważone użytkowanie i przekształcanie terenów pastwiskowych. Decyzje i strategie dotyczące zrównoważonego użytkowania zasobów genetycznych zwierząt powinny zatem opierać się na wiedzy o środowisku

człowieka i źródłach jego utrzymania, mając na celu osiągnięcie bezpieczeństwa żywnościowego i ochronę środowiska.

Działania

- 1 Ocena trendów środowiskowych i społeczno-ekonomicznych, które mogą powodować konieczność korekty średnio- i długookresowych strategii zarządzania zasobami genetycznymi zwierząt.
- 2 Integracja agroekosystemowego podejścia do ochrony bioróżnorodności w krajowych strategiach i programach rozwoju rolnictwa i ochrony środowiska, mających znaczenie dla zasobów genetycznych zwierząt, szczególnie dotyczących społeczności pasterskich, gospodarstw małorolnych oraz wrażliwych przyrodniczo ekosystemów rolnych.
- 3 Zorganizowanie networków mających na celu usprawnienie interakcji między najważniejszymi zainteresowanymi podmiotami, dyscyplinami nauki i sektorami.

Strategiczny Priorytet 6 Wsparcie tubylczych i lokalnych systemów produkcji i związanych z nimi systemów wiedzy, istotnych dla utrzymania i zrównoważonego użytkowania zasobów genetycznych zwierząt

Uzasadnienie

Przez tysiąclecia, gatunki i rasy zwierząt były udomawiane, doskonalone i użytkowane przez ludzi. Zasoby te ewoluowały wraz z postępem wiedzy społecznej, ekonomicznej i kulturowej oraz zmianami w warunkach użytkowości chowu zwierząt. Należy uznać historyczny wkład wniesiony przez społeczności tubylcze i lokalne w tworzenie różnorodności genetycznej zwierząt, a także systemów wiedzy pozwalających na ich użytkowanie i zapewnić ciągłość tych działań. Adaptacyjne strategie użytkowania zasobów genetycznych zwierząt stosowane przez te społeczności są dzisiaj nadal istotne z ekonomicznego, społecznego i kulturowego punktu widzenia, mają także duże znaczenie dla bezpieczeństwa żywnościowego wielu społeczności produkujących na samozaopatrzenie, a szczególnie, choć nie wyłącznie, w regionach suchych i górskich. Metody wspierania tych systemów produkcji powinny uwzględniać ich szczególne cechy ekologiczne, społeczno-ekonomiczne i kulturowe.

Działania

- 1 Ocena wartości i znaczenia tubylczych i lokalnych systemów produkcji, a także rozpoznanie trendów i katalizatorów zmian mogących wpływać na bazę genetyczną oraz trwałość i zrównoważenie tych systemów produkcji.
- 2 Wsparcie tubylczych i lokalnych systemów produkcji zwierzęcej mających znaczenie dla zasobów genetycznych zwierząt, m.in. poprzez wyeliminowanie czynników sprzyjających erozji genetycznej. Wsparcie może obejmować zapewnienie usług weterynaryjnych i doradczych mikrokredytów dla kobiet na wsi, odpowiedniego dostępu do zasobów naturalnych i rynku, a także rozstrzygnięcie kwestii dzierżawy ziemi, uznanie praktyk i wartości kulturowych oraz zwiększenie wartości produktów specjalistycznych.
- 3 Wsparcie i umożliwienie stosownej wymiany, interakcji i dialogu pomiędzy tubylczymi i wiejskimi społecznościami a naukowcami, przedstawicielami rządu i innymi zainteresowanymi podmiotami w celu integracji tradycyjnej wiedzy z nowoczesnymi metodami naukowymi.
- 4 Wsparcie rozwoju rynków niszowych dla produktów pochodzących od rodzimych i lokalnych gatunków i ras oraz wzmocnienie procesów mających na celu zwiększenie wartości rynkowej podstawowych produktów uzyskiwanych od tych ras.

Strategiczny Obszar Priorytetowy 3

Ochrona

Wstęp

- 31 Erozja zasobów genetycznych zwierząt stanowi długotrwałe zagrożenie dla bezpieczeństwa żywnościowego i rozwoju wsi. Według *Raportu o Stanie Zasobów Genetycznych Zwierząt w Świecie*, 20% wszystkich ras zagraża wyginięcie, jednak wielkość populacji wielu z nich nadal jest nieznana, dlatego skala problemu może być niedoszacowana. Większość krajów rozwijających się i niektóre kraje rozwinięte nie mają obecnie gotowych do wdrożenia strategii dotyczących ochrony zasobów genetycznych zwierząt. Bez strategicznie zaplanowanych działań przy prowadzeniu ochrony, zarówno *in situ* jak i *ex situ*, erozja będzie postępować i może ulec przyspieszeniu.
- 32 Główne czynniki prowadzące do utraty zasobów genetycznych zwierząt to:
- Nacisk na użytkowanie niewielkiej liczby wysokoprodukcyjnych ras;
 - Brak odpowiednich strategii i regulacji prawnych, skutkujący marginalizacją ważnych grup, takich jak pasterze; zmiany społeczno-ekonomiczne prowadzące do zmian w systemach produkcji i źródłach utrzymania oraz klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane przez człowieka;
 - Transformacja tradycyjnych systemów produkcyjnych na systemy oparte o środki produkcji pochodzące z zewnątrz, często przy użyciu egzotycznych zasobów genetycznych zwierząt, wypierających rasy lokalne. Masowe krzyżowanie z rasami egzotycznymi zagraża genetycznej integralności lokalnych populacji.
- 33 Utrata ras lokalnych prowadzi do utraty tożsamości kulturowej i zmniejsza zdolność społeczności lokalnych do zachowania własnej kultury i źródeł utrzymania. Zmiany strukturalne w sektorze produkcji zwierzęcej mogą doprowadzić do sytuacji, w której hodowcy danej rasy nie będą w stanie dłużej jej utrzymywać; w takim wypadku należy znaleźć inne sposoby ochrony rasy jako części światowego dziedzictwa zasobów genetycznych zwierząt.
- 34 Utrata zasobów genetycznych zwierząt ogranicza możliwości rozwoju gospodarki wiejskiej w niektórych krajach. Może również mieć niekorzystny wpływ społeczny i kulturowy, zważywszy na długą historię udamawiania i wynikające z niej włączenie zwierząt gospodarskich do rozwijającej się kultury społeczności lokalnych. Zastąpienie rodzimych ras mogłoby wyeliminować produkty i usługi preferowane przez lokalnych mieszkańców, dlatego ochronę lokalnych ras należy rozważać w szerszym kontekście funkcjonowania społeczności wiejskich i ekonomicznych podstaw ich bytu. Co więcej, utrata ras może ograniczyć możliwości rozwoju hodowli, oparte o produkty zwierzęce i usługi pochodzące od określonych ras, które w innym wypadku, w sytuacji coraz bardziej zróżnicowanych wymagań konsumentów, mogłyby generować znaczną dodatkową wartość ekonomiczną.
- 35 Utrata lokalnych ras może mieć negatywny wpływ na środowisko w niektórych systemach produkcyjnych, szczególnie na obszarach suchych i górskich. Wiele Raportów Krajowych podkreślało udział lokalnych ras w pielęgnacji krajobrazu, kontroli wegetacji i zapewnieniu zrównowżenia ekosystemów pastwiskowych, co zapobiega ubożeniu związanej z tymi siedliskami bioróżnorodności gatunków dziko żyjących.

- 36 Wiele zagrożonych ras znajduje się w krajach rozwijających się, które mają ograniczone możliwości opracowywania i wdrażania programów ochrony. Rasy te często posiadają unikalne cechy genetyczne, dzięki którym są w stanie przeżyć w skrajnie zróżnicowanych środowiskach produkcyjnych, w obecności silnych czynników stresowych, takich jak choroby i susza.
- 37 Odpowiednie metody ochrony powinny zapewniać hodowcom i naukowcom dostęp do zróżnicowanej puli genowej przeznaczonej do dalszej hodowli i badań. Ta różnorodność genetyczna stanowi ważny instrument w walce ze skutkami zmian klimatycznych, inwazji szkodników, wybuchów epidemii oraz nowych i rosnących wymagań konsumentów. Strategiczne i rozsądne inwestowanie w ochronę zasobów genetycznych zwierząt ma zasadnicze znaczenie, a współpraca międzynarodowa jest konieczna do powstrzymania niepokojącego ubożenia tych zasobów.
- 38 W większości krajów rozwijających się ochrona *in situ* jest preferowaną metodą ochrony. Zaletą ochrony *in situ* jest to, że pozwala na trwałą koewolucję zasobów genetycznych w typowym dla nich środowisku produkcyjnym. Metody ochrony *ex situ* są uzupełniające względem metod *in situ* i tam, gdzie zasadne, należy je łączyć. Możliwości ochrony *ex situ* różnią się znacznie w zależności od kraju, jednak działania na rzecz ochrony *ex-situ* zasobów genetycznych zwierząt pozostają daleko w tyle za działaniami na rzecz ochrony zasobów genetycznych roślin. Przechowywanie materiału genetycznego do celów hodowlanych jest częstą praktyką w przypadku niektórych ras komercyjnych, aczkolwiek nie u wszystkich gatunków. W przypadku lokalnych ras zwierząt, gromadzenie i przechowywanie materiału genetycznego jest jednak niewystarczające. W takich przypadkach należy wspierać planowe i koordynowane gromadzenie materiału genetycznego zwierząt oraz rozszerzyć działania na rzecz ochrony *ex situ*.
- 39 W przypadku zwierząt gospodarskich, sytuacje kryzysowe wynikają z działania szeregu czynników, takich jak choroby, klęski żywiołowe, zbrojne konflikty i załamania koniunktury ekonomicznej. Istnieją znaczące różnice w stopniu przygotowania krajów do sytuacji kryzysowych. Brak systemów wczesnego ostrzegania i funduszy to główne czynniki ograniczające skuteczny i stały monitoring, mechanizmy reagowania kryzysowego i pomoc rolnikom i hodowcom w odbudowie produkcji rolnej po klęskach żywiołowych.

Cel długoterminowy

Zabezpieczenie różnorodności i integralności genetycznej zasobów genetycznych zwierząt poprzez lepsze wdrażanie oraz harmonizację metod ochrony tych zasobów, zarówno *in situ* jak i *ex situ*, również w kontekście nagłych sytuacji kryzysowych i klęsk żywiołowych.

Strategiczny Priorytet 7 Opracowanie krajowych strategii ochrony

Uzasadnienie

Obowiązkiem poszczególnych krajów jest ochrona własnych zasobów genetycznych, jednak większość krajów nie dysponuje wszechstronnymi strategiami w tym zakresie. Strategie te powinny zapewniać utrzymanie zasobów genetycznych zwierząt o bezpośredniej wartości dla człowieka, posiadających m.in. wartość produkcyjną, ekologiczną, społeczną i kulturową, a także wartości opcjonalne do wykorzystania w przyszłości oraz zdolności adaptacyjne. Przy ustalaniu priorytetów ochrony należy wziąć pod uwagę cechy produkcyjne i funkcjonalne oraz możliwości wdrażania programów ochrony. Erozji zasobów genetycznych zwierząt sprzyja szereg złożonych czynników, dlatego jedno proste rozwiązanie nie może powstrzymać tego procesu. Konieczne jest połączenie metod ochrony *in situ* i *ex situ*.

Działania

- 1 Wyznaczenie i systematyczne korygowanie priorytetów i celów ochrony.
- 2 Ocena czynników prowadzących do erozji zasobów genetycznych zwierząt i opracowanie odpowiednich działań zaradczych. Zorganizowanie lub

wzmocnienie systemów informacyjnych dotyczących metod hodowli zwierząt oraz istniejących banków genów, mających wpływ na zachowanie różnorodności genetycznej zwierząt, tak by ułatwić hodowcom i poszczególnym krajom podejmowanie właściwych decyzji poprzez formułowanie programów doskonalenia.

- 3 Ustanowienie infrastruktury organizacyjnej i regulacji prawnych, tam gdzie stosowne, w tym konkretnych działań na rzecz ochrony ras zagrożonych wyginięciem i ochrony ras przed takim zagrożeniem. Konieczne jest połączenie metod ochrony *in situ* i *ex situ*.
- 4 Zapewnienie i umożliwienie stosowania bodźców dla producentów i konsumentów w celu wspierania ochrony zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt, w zależności od oceny potrzeb poszczególnych krajów, pod warunkiem, że te mechanizmy bodźcowe są zgodne z istniejącymi umowami międzynarodowymi.

Strategiczny Priorytet 8 Opracowanie lub wzmocnienie programów ochrony *in situ*

Uzasadnienie

Ochrona *in situ* pozwala na utrzymanie i adaptacyjne użytkowanie zasobów genetycznych zwierząt w krajobrazach produkcyjnych. Ułatwia trwałą koewolucję w różnych środowiskach i pozwala uniknąć stagnacji materiału genetycznego. Powinna ona opierać się na podejściu agro-ekosystemowym, najlepiej poprzez ekonomicznie opłacalne i społecznie korzystne zrównoważone użytkowanie. W niektórych przypadkach cel ten można osiągnąć jedynie poprzez wcześniejsze inwestycje w tworzenie rynków i rozwój produktów. Tam, gdzie nie jest to możliwe, konieczne może być wspieranie ochrony zasobów genetycznych zwierząt *in situ*.

Działania

- 1 Wyznaczenie i systematyczne korygowanie priorytetów i celów ochrony *in situ*.
- 2 Wspieranie rozwoju i wdrażania krajowych i regionalnych programów ochrony *in situ* zagrożonych ras i populacji. Może to obejmować wsparcie udzielone bezpośrednio hodowcom zagrożonych ras lub wspieranie systemów produkcji rolnej na obszarach ważnych dla zagrożonych ras, a także bodźce skierowane do organizacji hodowców, społeczności lokalnych, organizacji pozarządowych i innych podmiotów, zachęcające do uczestnictwa w działaniach na rzecz ochrony, pod warunkiem, że takie wsparcie lub takie środki są zgodne z istniejącymi umowami międzynarodowymi.
- 3 Propagowanie regulacji prawnych strategii i narzędzi zapewniających zrównoważone użytkowanie różnorodności ras lokalnych w ramach ochrony *in situ*, bez potrzeby wsparcia poprzez fundusze publiczne lub inne źródła finansowania.

Strategiczny Priorytet 9 Opracowanie lub wzmocnienie programów ochrony *ex situ*

Uzasadnienie

Ochrona *ex situ* stanowi dodatkowe zabezpieczenie przed utratą zasobów genetycznych zwierząt w wyniku ich erozji lub w sytuacjach kryzysowych. Działania na rzecz ochrony *ex situ* są komplementarne względem ochrony *in situ* i tam, gdzie stosowne, powinny być ze sobą powiązane. Zasoby zgromadzone w bankach *ex situ* mogą też odgrywać aktywną rolę w strategicznych programach hodowlanych.

Działania

- 1 Wyznaczenie i systematyczne korygowanie priorytetów i celów ochrony *ex situ*.

- 2 Stworzenie lub wzmocnienie krajowej oraz regionalnej infrastruktury na rzecz ochrony *ex situ*, w szczególności możliwości kriokonserwacji. Wspieranie działań tych krajów, które chciałyby założyć regionalne banki genów.
- 3 Stworzenie procedur umożliwiających użycie materiału genetycznego zgromadzonego w bankach genów *ex situ* oraz zapewnienie jego pozyskiwania, przechowywania, dostępu i wykorzystania na uczciwych i sprawiedliwych warunkach.
- 4 Opracowanie i wdrożenie mechanizmów dla zabezpieczenia banków *ex situ* przed utratą różnorodności genetycznej wskutek wybuchu chorób i innych zagrożeń, w szczególności poprzez stworzenie rezerwowych kolekcji.
- 5 Rozpoznanie i uzupełnienie braków w zbiorach *ex situ*.
- 6 Opracowanie procedur uzupełniania materiału genetycznego pozyskanego z banków genów poprzez systematyczne tworzenie powiązań z żywymi populacjami lub utrzymywanie populacji *in vivo* zagrożonych ras poza systemem produkcyjnym, np. w ogrodach zoologicznych i parkach.

Strategiczny Priorytet 10 Opracowanie i wdrożenie regionalnych i globalnych długookresowych strategii ochrony

Uzasadnienie

Istnieje wiele regionalnych i międzynarodowych ras transgranicznych. Współpraca przy ochronie *in situ* jest pożądana w przypadku regionalnych ras transgranicznych oraz populacji zwierząt odbywających sezonowe migracje, utrzymywanych przez społeczności pasterskie przekraczające podczas wędrówek granice państw. W celu zapewnienia najwyższej efektywności i zminimalizowania kosztów wdrażania ochrony *ex situ*, strategie i instrumenty regionalne i globalne mogą być preferowane wobec działań krajowych, aby uniknąć dublowania, pod warunkiem opracowania procedur wspólnego użytkowania banków genów między krajami, pozostawienia strategii ochrony pod krajowym zwierzchnictwem oraz zgodności takich działań z istniejącymi umowami międzynarodowymi. W okresie średnio- i długoterminowym, biorąc pod uwagę prawdopodobne zmiany środowiskowe i społeczno-ekonomiczne, jak również klęski żywiołowe i sytuacje kryzysowe, współzależność między krajami w odniesieniu do zasobów genetycznych zwierząt prawdopodobnie wzrośnie. Jest to kolejny powód dla społeczności międzynarodowej do współpracy przy wdrażaniu narzędzi dla ochrony lokalnych, regionalnych i międzynarodowych ras transgranicznych, w oparciu o uczciwe i sprawiedliwe warunki przechowywania, dostępu i użytkowania zasobów genetycznych zwierząt. Regionalna i globalna współpraca powinna opierać się na wysiłkach poszczególnych krajów, ale nie zastępować ich.

Działania

- 1 Pomoc krajom w opracowywaniu i wdrażaniu planów ochrony ras i populacji, w szczególności ras i populacji transgranicznych, łączących ochronę *in situ* i *ex situ*.
- 2 Ustanowienie zintegrowanych form wsparcia w celu ochrony ras i populacji zagrożonych wyginięciem w sytuacjach kryzysowych i podczas klęsk żywiołowych oraz umożliwienie ich odtworzenia po sytuacjach kryzysowych, zgodnie z regulacjami krajowymi.
- 3 Zorganizowanie regionalnych i globalnych sieci banków genów dla zasobów genetycznych zwierząt i ujednolicenie metod prowadzenia tych banków oraz ułatwianie wymiany materiału genetycznego.
- 4 Ułatwienie założenia niezbędnych kolekcji materiału biologicznego reprezentującego różnorodność genetyczną zwierząt, zarówno na poziomie regionalnym jak i gatunkowym.

Strategiczny Priorytet 11 Opracowanie metod i standardów ochrony

Uzasadnienie

Metody ochrony *in situ* i *ex situ* zasobów genetycznych zwierząt są nieustannie rozwijane. Zastosowanie znormalizowanych metod i technik potrzebne jest szczególnie w przypadku ochrony *ex situ*.

Działania

- 1 Podejmowanie badań, w tym badań z uczestnictwem zainteresowanych podmiotów, w celu rozwoju metod i technik *in situ* i *ex situ*, również dotyczących hodowli zachowawczej. Tam, gdzie jest to konieczne, opracowanie standardowych metod i wytycznych dotyczących ich zastosowania.
- 2 Dokumentacja i rozpowszechnianie wiedzy, technologii i najlepszych praktyk.
- 3 Propagowanie zastosowania odpowiednich wskaźników na poziomie genetycznym uzupełniających charakterystykę fenotypową jako podstawy do podejmowania decyzji dotyczących ochrony zasobów genetycznych zwierząt.
- 4 Analiza wpływu norm zoosanitarnych na ochronę zasobów genetycznych zwierząt, a w szczególności na dostęp do tych zasobów.

Strategiczny Obszar Priorytetowy 4

Strategie, instytucje i budowanie potencjału

Wstęp

- 40 W wielu przypadkach krajowe strategie i regulacje prawne dotyczące zasobów genetycznych zwierząt są fragmentaryczne i mało efektywne. Trzeba opracować ustawy i strategie uwzględniające dynamikę sektora i coraz bardziej złożone kwestie, takie jak rosnące zainteresowanie potrzebami konsumentów, bezpieczeństwo żywnościowe, standardy żywności, reagowanie na choroby (typowe choroby zwierząt i choroby odzwierzęce przenoszone na ludzi), humanitarne traktowanie zwierząt, coraz większe zaawansowanie biotechnologii oraz ocena i minimalizacja wpływu produkcji zwierzęcej na środowisko. Kolejnym obszarem, który wymaga dalszych prac, jest zakres i ramy wymiany zasobów genetycznych zwierząt pomiędzy krajami. Przy opracowywaniu strategii należy brać pod uwagę rosnące znaczenie praw własności intelektualnej w sektorze, potrzebę uczciwego i sprawiedliwego podziału korzyści, prawa społeczności tubylczych i lokalnych, szczególnie ludów pasterskich oraz rolę systemów ich tradycyjnej wiedzy.
- 41 Rosnące zapotrzebowanie na produkcję zwierzęcą w krajach rozwijających się wywołuje szybkie zmiany strukturalne w sektorze produkcji zwierzęcej. Bez właściwego zarządzania, w tym planowania przestrzennego w sytuacji, gdy miasta zajmują dawne tereny rolne, zarówno ludzkie zdrowie jak i zrównoważone prowadzenie produkcji mogą być poważnie zagrożone. Strategie społeczne i ekonomiczne powinny zapewniać równość społeczności wiejskich podlegających transformacjom, tak by mogły one w zrównoważony sposób rozwijać zdolności produkcyjne pozwalające na dostarczanie coraz większych ilości towarów i coraz lepszej jakości usług rozwijającym się gospodarkom oraz spełniać rosnące zapotrzebowanie konsumentów. W okresie szybkich zmian i postępującej prywatyzacji w planowaniu krajowym konieczne będzie zapewnienie w długiej perspektywie czasowej dóbr publicznych, takich jak zdrowie publiczne, utrzymanie bioróżnorodności oraz zapewnienie czystego powietrza i wystarczających zasobów wody. Stąd też, konieczne będą kompromisy pomiędzy poszczególnymi celami rozwoju kraju. Zarządzanie zasobami genetycznymi zwierząt musi być zrównoważone z innymi celami, a sektorowi potrzeba strategii krótko- i długookresowych w ramach szerszego planowania działań międzysektorowych.
- 42 W krajach rozwijających się brak wyszkolonego personelu, zarówno pod względem liczby jak i umiejętności w zakresie użytkowania zasobów genetycznych zwierząt w okresie szybkich zmian społeczno-ekonomicznych, jest główną przeszkodą dla opracowywania i wdrażania strategii, programów i projektów dotyczących zasobów genetycznych zwierząt. Edukacja i szkolenia są niezbędne do zbudowania trwałego potencjału we wszystkich obszarach priorytetowych.
- 43 Należy zintensyfikować badania na poziomie krajowym i międzynarodowym dotyczące wszystkich aspektów użytkowania zasobów genetycznych zwierząt. W tym kontekście decydująca jest rola NARS (Narodowych Systemów Badawczych w Rolnictwie) i wspierającego je systemu CGIAR (Grupa Konsultacyjna Międzynarodowych Badań Rolniczych).
- 44 Stawienie czoła tym poważnym wyzwaniom będzie wymagać rozwoju potencjału wiedzy i umiejętności. W wielu krajach rozwijających się brak kadr i funduszy jest główną przeszkodą dla rozwoju odpowiednich instytucji oraz planowania i wdrażania strategicznego podejścia do użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt. Z tego powodu, aby zapewnić zrównoważone użytkowanie, rozwój i ochronę swoich zasobów genetycznych zwierząt, wiele krajów będzie musiało zwrócić szczególną uwagę na powołanie i rozwijanie odpowiednich instytucji, przyjęcie i wdrożenie odpowiednich strategii i efektywnych regulacji prawnych oraz budowanie niezbędnych zasobów kadrowych.

- 45 Krajowe Ośrodki Koordynacyjne ds. zasobów genetycznych zwierząt – ustanowione w kontekście Światowej Strategii – są kluczowym elementem instytucjonalnym, poprzez który tworzy się i utrzymuje kontakty między osobami i instytucjami uczestniczącymi w tych działaniach. Większość krajów zorganizowało Krajowy Ośrodek Koordynacyjny ds. zasobów genetycznych zwierząt. Poważne ograniczenia ludzkie i finansowe utrudniały ich powstanie i nadal zagrażają ich ciągłości. Potrzebna jest współpraca między krajami przy organizowaniu Regionalnych Ośrodków Koordynacyjnych i rozwoju networków regionalnych.
- 46 Networki mają duże znaczenie, gdyż łączą zainteresowane podmioty i wspierają rozwój instytucjonalny i budowanie potencjału. W niektórych krajach, gdzie są dobrze rozwinięte, wykorzystują wsparcie aktywnych organizacji pozarządowych, np. stowarzyszeń hodowców, które opracowują, planują i realizują programy i plany działań dotyczące zasobów genetycznych zwierząt.
- 47 Oprócz rozwijania krajowego potencjału w zakresie planowania, należy zwiększać świadomość społeczną i wiedzę na temat znaczenia zasobów genetycznych zwierząt, aby promować inwestycje w rozwój krajowych zasobów genetycznych zwierząt. Dotychczas, w wielu przypadkach rozwój produkcji zwierzęcej polegał na użyciu ras egzotycznych a nie na doskonaleniu i ochronie ras lokalnych. Konsumenci będą musieli zrozumieć, że lepiej wspierać wysiłki na rzecz ochrony i użytkowania lokalnych ras niż polegać przede wszystkim na rasach transgranicznych. W wielu krajach rozwiniętych obecność na rynku wysokowartościowych produktów, pochodzących od konkretnych ras, przyczynia się do utrzymania różnorodności zwierząt. Tożsamość kulturowa w krajach rozwijających się, często wyrażana poprzez preferencje żywnościowe, może stanowić podstawę rosnącej świadomości przekonania o wartości różnych ras oraz gwarantować rozwój gospodarczy w długiej perspektywie czasowej, który dotyczyć będzie także drobnych gospodarstw i marginalizowanych obecnie społeczności.
- 48 Budowanie świadomości na poziomie międzynarodowym będzie kluczowe dla zdobycia społecznego poparcia i międzynarodowej współpracy dla realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.

Cel długoterminowy

Przyjęcie horyzontalnych strategii politycznych i regulacji prawnych, budowa silnego potencjału instytucjonalnego i zasobów ludzkich dla osiągnięcia skutecznego planowania średnio- i długookresowego w rozwoju sektora produkcji zwierzęcej, a także realizacja krajowych programów dotyczących długookresowego zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt.

Strategiczny Priorytet 12 **Utworzenie lub wzmocnienie instytucji krajowych, w tym Krajowych Ośrodków Koordynacyjnych, dla planowania i realizacji działań związanych z zasobami genetycznymi zwierząt, dla rozwoju sektora produkcji zwierzęcej**

Uzasadnienie

W sektorze produkcji zwierzęcej pojawiają się coraz bardziej złożone problemy wymagające równoważenia interesów szeregu zainteresowanych podmiotów oraz aktywnej promocji dóbr publicznych, które w innym wypadku mogą przestać być wytwarzane w okresie szybkich i niekontrolowanych zmian. Kwestie konsumenckie, zdrowie ludzi, wykorzystanie nowych biotechnologii, jak również przestrzenne planowanie produkcji zwierzęcej w kontekście obszarów chronionych i rozwoju miast, należy w pełni zintegrować z planami rozwoju kraju.

Działania

- 1 Analiza krajowego potencjału instytucjonalnego na rzecz planowania rozwoju produkcji zwierzęcej.

- 2 Utworzenie lub wzmocnienie w pełni funkcjonalnych Krajowych Ośrodków Koordynacyjnych ds. zasobów genetycznych zwierząt.
- 3 Rozwinięcie ścisłej krajowej koordynacji między Krajowym Ośrodkiem Koordynacyjnym a zainteresowanymi podmiotami związanymi z zasobami genetycznymi zwierząt, takimi jak firmy produkujące materiał hodowlany, agencje rządowe, organizacje społeczne, networki i służby doradcze.
- 4 Opracowanie i wdrożenie narzędzi interwencyjnych, tam gdzie stosowne, dzięki którym krajowi planiści będą mogli kształtować przyszły rozwój sektora produkcji zwierzęcej zgodnie z krajowymi priorytetami, m.in. w odniesieniu do użytkowania zasobów genetycznych zwierząt i wpływu systemów produkcji zwierzęcej na środowisko.
- 5 Wspieranie koordynacji i synergii pomiędzy odpowiednimi służbami administracji państwowej odpowiedzialnymi za różne aspekty planowania, w obrębie ministerstw i pomiędzy nimi, jak również między zainteresowanymi podmiotami oraz zapewnienie ich udziału w tym procesie.

Strategiczny Priorytet 13 Utworzenie lub wzmocnienie krajowych ośrodków edukacyjnych i badawczych

Uzasadnienie

Badania naukowe i edukacja we wszystkich obszarach użytkowania zasobów genetycznych zwierząt wymagają wzmocnienia. Stworzenie, wzmacnianie i utrzymanie jednostek badawczych i edukacyjnych jest kluczem do zbudowania krajowego potencjału dla planowania i realizowania działań priorytetowych dotyczących charakteryzacji, inwentaryzacji oraz monitoringu zagrożeń i trendów; zrównoważonego użytkowania i rozwoju; oraz ochrony zasobów genetycznych zwierząt.

Działania

- 1 Określenie krótko-, średnio i długookresowych potrzeb w zakresie badań i edukacji oraz działania na rzecz stworzenia odpowiedniej kadry ekspertów, w kraju lub poprzez szkolenia międzynarodowe.
- 2 Analiza krajowych możliwości badawczych i edukacyjnych w określonych dziedzinach oraz ustalenie celów szkoleniowych na rzecz utworzenia krajowej bazy kadrowej.
- 3 Utworzenie lub wzmocnienie, we współpracy z innymi krajami, tam gdzie stosowne, odpowiednich instytucji badawczych, szkoleniowych i doradczych, w tym krajowych i regionalnych systemów badań rolniczych, wspierających wysiłki na rzecz charakteryzacji, inwentaryzacji i monitoringu trendów i związanych z nimi zagrożeń, zrównoważonego użytkowania i rozwoju oraz ochrony zasobów genetycznych zwierząt.
- 4 Analiza krajowych potrzeb edukacyjnych hodowców zwierząt przy poszanowaniu tradycyjnej wiedzy i miejscowych zwyczajów.

Strategiczny Priorytet 14 Wzmocnienie krajowego potencjału kadrowego w zakresie charakteryzacji, inwentaryzacji oraz monitoringu trendów i związanych z nimi zagrożeń, na rzecz zrównoważonego użytkowania i rozwoju oraz ochrony zasobów genetycznych zwierząt

Uzasadnienie

W wielu krajach niewystarczające są kompetencje kadr w zakresie:

- podejmowania systematycznej charakteryzacji, inwentaryzacji oraz monitoringu trendów i związanych z nimi zagrożeń, stanowiących podstawę podejmowanych strategicznych decyzji;
- strategicznego planowania, rozwoju i wdrażania regulacji prawnych oraz strategii i programów na rzecz zrównoważonego użytkowania i rozwoju;
- strategicznego planowania, rozwoju i wdrażania strategii i programów na rzecz ochrony zasobów genetycznych zwierząt *in situ* i *ex situ*.

Stąd też, korzystne byłyby szkolenia, jak również wymiana informacji i doświadczeń w obrębie krajów i regionów oraz pomiędzy nimi w tym zakresie.

Działania

1. Utworzenie lub wzmocnienie programów szkoleń i transferu technologii oraz systemów informacyjnych na rzecz inwentaryzacji, charakteryzacji, a także monitoringu trendów oraz związanych z nimi zagrożeń; zrównoważonego użytkowania i rozwoju; a także ochrony, szczególnie w krajach rozwijających się i w krajach o gospodarkach w okresie transformacji.
2. Utworzenie lub wzmocnienie współpracujących ze sobą sieci naukowców, hodowców i organizacji społecznych, a także innych podmiotów publicznych i prywatnych, w obrębie krajów i pomiędzy nimi, na rzecz wymiany informacji i wiedzy dotyczącej zrównoważonego użytkowania, hodowli i ochrony zasobów genetycznych zwierząt.
3. Utworzenie lub wzmocnienie organizacji opartych o społeczności lokalne, networków i inicjatyw na rzecz zrównoważonego użytkowania, hodowli i ochrony.

Strategiczny Priorytet 15 Utworzenie lub wzmocnienie międzynarodowej wymiany informacji, badań i edukacji

Uzasadnienie

Międzynarodowe instytucje badawcze i edukacyjne o ustalonej pozycji, również te należące do systemu CGIAR, działają dla dobra publicznego poprzez prowadzenie badań i budowanie potencjału, jak również poprzez systemy informacyjne mające znaczenie dla zasobów genetycznych zwierząt. FAO, poprzez programy techniczne, bierze aktywny udział w tych działaniach.

Działania

1. Stworzenie lub wzmocnienie międzynarodowych programów badawczych i edukacyjnych, w szczególności jako wsparcie dla krajów rozwijających się i krajów o gospodarkach w okresie transformacji, dla lepszego wykorzystania i rozwoju zasobów genetycznych zwierząt.
2. Dalszy rozwój systemu informacyjnego FAO DAD-IS (Domestic Animal Diversity Information System) jako narzędzia globalnej komunikacji i wymiany informacji w zakresie zasobów genetycznych zwierząt.
3. Opracowanie metod raportowania o stanie i trendach dotyczących zasobów genetycznych zwierząt, które mogą być przydatne w składaniu sprawozdań na innych forach międzynarodowych, co ograniczy wysiłki na rzecz raportowania.
4. Stworzenie i wzmocnienie rozwoju krajowych baz danych umożliwiających wymianę informacji pomiędzy krajami.

Strategiczny Priorytet 16	Wzmocnienie międzynarodowej współpracy zwiększające potencjał krajów rozwijających się i krajów o gospodarkach w okresie transformacji, dla: <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzacji, inwentaryzacji oraz monitoringu trendów i związanych z nimi zagrożeń, • zrównoważonego użytkowania i rozwoju, • ochrony zasobów genetycznych zwierząt.
----------------------------------	---

Uzasadnienie

Istnieją znaczące różnice w obrębie regionów i pomiędzy nimi, dotyczące krajowego potencjału kadrowego, instytucjonalnego, technologicznego i badawczego do podejmowania działań na rzecz inwentaryzacji, charakteryzacji oraz monitoringu trendów i związanych z nimi zagrożeń; zrównoważonego użytkowania i rozwoju; oraz ochrony zasobów genetycznych zwierząt, zarówno *in situ* jak i *ex situ*. Kraje rozwijające się i kraje o gospodarkach w okresie transformacji odniosą duże korzyści z wymiany informacji i współpracy z krajami mającymi względną przewagę w rozwoju tych obszarów. Działania międzynarodowe potrzebne są szczególnie w przypadku ras zagrożonych i transgranicznych, które mogą posiadać wąską bazę genetyczną.

Działania

- 1 Ustanowienie lub wzmocnienie współpracy technicznej, stworzenie możliwości transferu technologii i wymiany doświadczeń oraz zwiększenie możliwości edukacyjnych pomiędzy krajami, biorąc pod uwagę szczególnie interes krajów rozwijających się i krajów o gospodarkach w okresie transformacji.
- 2 Ustanowienie lub wzmocnienie współpracy międzynarodowej na rzecz charakteryzacji, użytkowania, rozwoju i ochrony ras transgranicznych.

Strategiczny Priorytet 17	Stworzenie Regionalnych Ośrodków Koordynacyjnych i wzmocnienie sieci międzynarodowych
----------------------------------	--

Uzasadnienie

Zarządzanie rasami i populacjami transgranicznymi, jak również określone regionalne uwarunkowania społeczno-ekonomiczne, kulturowe i środowiskowe, uzasadniają koordynację i współpracę na poziomie regionalnym. Inwestowanie we wspólne działania (np. tworzenie banków genów) często może być bardziej efektywne i skuteczne niż duplikowanie nakładających się na siebie działań krajowych.

Działania

- 1 Wsparcie dla tworzenia z inicjatywy krajów członkowskich Regionalnych Ośrodków Koordynacyjnych ds. zasobów genetycznych zwierząt, tam gdzie jest to stosowne.
- 2 Stworzenie lub wzmocnienie i utrzymywanie sieci regionalnych, w tym regionalnych baz danych, jeżeli jest taka potrzeba, dla użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt.
- 3 Powiązanie regionalnych działań dotyczących zasobów genetycznych zwierząt z organizacjami regionalnymi.
- 4 Utrzymanie i wzmocnienie Światowego Ośrodka Koordynacyjnego FAO wspierającego rozwijanie kontaktów współpracy międzynarodowej.

Strategiczny Priorytet 18 Podnoszenie narodowej świadomości dotyczącej roli i wartości zasobów genetycznych zwierząt

Uzasadnienie

W obrębie sektora produkcji zwierzęcej i w innych sektorach wpływających na sektor produkcji zwierzęcej, włączając szeroko rozumianą politykę państwa w zakresie ochrony środowiska i rozwoju rolnictwa, istnieje znaczna potrzeba podnoszenia świadomości dotyczącej znaczenia i wartości zasobów genetycznych zwierząt. Dotyczy to szczególnych cech, produktów i usług pochodzących od lokalnych ras oraz czynników wpływających na ich zachowanie i wykorzystanie. Takie budowanie świadomości narodowej powinno akcentować szczególne cechy sektora produkcji zwierzęcej, mając na celu zdobycie poparcia dla inicjatyw społecznych i prywatnych na rzecz zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt.

Działania

1. Zapewnienie skutecznej informacji, ukierunkowanej na określone grupy odbiorców, poprzez media, wydarzenia publiczne i inne działania mające na celu podniesienie świadomości dotyczącej znaczenia i wartości zasobów genetycznych zwierząt. W działaniach tych należy zwracać uwagę na specyficzne cechy zasobów genetycznych zwierząt i wynikające z nich szczególne potrzeby dotyczące ich zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony, m.in. roli i potrzeb społeczności pasterskich i wszystkich dotyczących ich praw, które mogą istnieć na poziomie krajowym. Docelowi odbiorcy to decydenci, wszystkie najważniejsze podmioty w obrębie sektora produkcji zwierzęcej i sektorów pokrewnych oraz ogół społeczeństwa.

Strategiczny Priorytet 19 Podnoszenie regionalnej i międzynarodowej świadomości dotyczącej roli i wartości zasobów genetycznych zwierząt

Uzasadnienie

Istnieje potrzeba podnoszenia świadomości, m.in. w instytucjach i na forach zajmujących się środowiskiem, rolnictwem i rozwojem, a także wśród pozostałych grup interesów, takich jak instytucje finansujące oraz ogół społeczeństwa, dotyczącej znaczenia i wartości zasobów genetycznych zwierząt, ich specyficznych cech i wynikających z nich potrzeb dotyczących zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony.

Działania

- 1 Wspieranie regionalnych i międzynarodowych kampanii na rzecz podniesienia świadomości i wiedzy na temat stanu zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa. Wysiłki na rzecz uzyskania szerokiego poparcia na szczeblu rządowym i instytucjonalnym, jak również wśród ogółu społeczeństwa.

Strategiczny Priorytet 20 Przegląd i opracowanie krajowych strategii i regulacji prawnych na rzecz zasobów genetycznych zwierząt

Uzasadnienie

Szereg strategii i instrumentów prawnych ma bezpośredni lub pośredni wpływ na użytkowanie, rozwój i ochronę zasobów genetycznych zwierząt. Mają one często różne cele, takie jak rozwój gospodarczy, ochrona środowiska, zdrowotność zwierząt, bezpieczeństwo żywnościowe, ochrona konsumentów, prawa własności intelektualnej, ochrona zasobów genetycznych oraz dostęp i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z użytkowania zasobów genetycznych zwierząt. Potrzebna jest większa spójność pomiędzy tymi instrumentami i strategiami, bez narażania na szwank ich indywidualnych celów czy też nadrzędnego celu, jakim jest bezpieczeństwo żywnościowe, uwzględniając specyficzne cechy zasobów genetycznych zwierząt

wymagające specyficznych rozwiązań. Należy wziąć pod uwagę także mechanizmy dostępu do zasobów i podziału korzyści wynikających z ich użytkowania.

Działania

- 1 Okresowy przegląd istniejących krajowych strategii i regulacji prawnych, ze zwróceniem szczególnej uwagi na rozpoznanie ewentualnego ich wpływu na użytkowanie, rozwój i ochronę zasobów genetycznych zwierząt, zwłaszcza pod względem udziału i potrzeb lokalnych społeczności utrzymujących zwierzęta.
- 2 Rozważenie sposobów zajęcia się wszelkimi elementami zidentyfikowanymi podczas przeglądu strategii i regulacji prawnych. Możliwe narzędzia obejmują zmiany strategii lub ustawodawstwa względnie ich modyfikację na poziomie wdrażania, biorąc pod uwagę potrzebę zrównoważenia celów poszczególnych instrumentów prawnych i strategii oraz interesy różnych podmiotów.
- 3 Rozwijanie spójności prawa krajowego i strategii dotyczących zasobów genetycznych zwierząt z odpowiednimi umowami międzynarodowymi, tam gdzie to stosowne.
- 4 Uwzględnianie odpowiednich wyników badań przy opracowywaniu krajowych strategii i regulacji prawnych dotyczących zasobów genetycznych zwierząt.

Strategiczny Priorytet 21 Przegląd i opracowanie międzynarodowych strategii i regulacji prawnych na rzecz zasobów genetycznych zwierząt

Uzasadnienie

Prawa i porozumienia międzynarodowe mogą bezpośrednio lub pośrednio wpływać na użytkowanie zasobów genetycznych zwierząt dla żywienia i rolnictwa. Główne strategie i regulacje prawne wpływające na rozwój sektora zasobów genetycznych zwierząt są często ogólnikowe i dotyczą takich kwestii, jak rozwój gospodarczy, normy handlowe, ochrona środowiska, bezpieczeństwo żywnościowe, dostęp i podział korzyści oraz prawo własności intelektualnej. Sektorowe umowy międzynarodowe obejmują standardy zdrowia zwierząt i normy żywnościowe dotyczące produktów pochodzenia zwierzęcego. Należy dopilnować, by instrumenty międzynarodowe, których kraje są stronami, wpływające na możliwość obrotu, użytkowania i ochrony zasobów genetycznych zwierząt oraz handel produktami pochodzenia zwierzęcego, wzajemnie się wspierały i uzupełniały.

Działania

- 1 Przegląd istniejących umów międzynarodowych wpływających na użytkowanie, rozwój i ochronę zasobów genetycznych zwierząt, tak by polityka międzynarodowa i regulacje prawne uwzględniały szczególne znaczenie zasobów genetycznych zwierząt dla żywienia i rolnictwa, dla bezpieczeństwa żywnościowego; charakterystyczne cechy tych zasobów wymagające szczególnych rozwiązań; znaczenie nauki i innowacji, potrzeby zrównoważenia celów istniejących porozumień międzynarodowych, jak również potrzeby regionów, krajów i różnych zainteresowanych stron, w tym hodowców zwierząt.
- 2 Analiza konsekwencji i wpływu istniejących porozumień międzynarodowych oraz zmian zachodzących w prawie międzynarodowym dotyczącym dostępu do zasobów i dzielenia się korzyściami, wynikającymi z ich użytkowania, na podmioty zainteresowane zasobami genetycznymi zwierząt, w szczególności hodowców zwierząt.

Strategiczny Priorytet 22 Koordynacja działań Komisji ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa w zakresie kształtowania polityki dotyczącej zasobów genetycznych zwierząt z innymi forami międzynarodowymi

Uzasadnienie

Komisja ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa jest stałym międzyrządowym forum FAO, na którym kraje omawiają politykę oraz kwestie sektorowe i międzysektorowe dotyczące ochrony i zrównoważonego użytkowania zasobów genetycznych dla wyżywienia i rolnictwa. Inne międzynarodowe organizacje i fora regularnie omawiają problemy i opracowują działania dotyczące polityki i narzędzi legislacyjnych, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na użytkowanie zasobów genetycznych zwierząt, na role i interesy różnych podmiotów w sektorze produkcji zwierzęcej. Niektóre z tych forów to CBD, WIPO, WTO, OIE i *Codex Alimentarius*. Istnieje potrzeba zwiększenia synergii i harmonii pomiędzy tymi procesami.

Działania

- 1 Rozwinięcie współpracy, wzmocnienie zaangażowania oraz udziału organizacji i forów międzynarodowych we wspieraniu prac Komisji ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa, dotyczących zasobów genetycznych zwierząt.

Strategiczny Priorytet 23 Wzmocnienie wysiłków na rzecz mobilizacji zasobów, w tym zasobów finansowych, dla ochrony, zrównoważonego użytkowania i rozwoju zasobów genetycznych zwierząt

Uzasadnienie

Globalne wysiłki na rzecz pozyskania środków na ochronę, zrównoważone użytkowanie i rozwój zasobów genetycznych zwierząt, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym, nie są współmierne w stosunku do potrzeb. Sukces *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* będzie zależeć od mobilizacji zasobów finansowych oraz od zapewnienia spójnych ram dla wymiany informacji, dostępu do technologii oraz ich transferu, a także budowania szeroko rozumianego potencjału.

Działania

- 1 Pomoc wszystkim zainteresowanym podmiotom w budowaniu potencjału, m.in. poprzez wymianę doświadczeń, umacnianie działań naukowo-badawczych i edukacyjnych, zapewnienie możliwości szkolenia, transferu technologii oraz środków finansowych na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym (jak to opisano poniżej w Części III).
- 2 Opracowanie procesu wdrażania *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.
- 3 Wzmocnienie współpracy i koordynacji ochrony, zrównoważonego użytkowania i rozwoju zasobów genetycznych zwierząt na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym, m.in. poprzez systemy banków genów *ex situ* dla ochrony przed sytuacjami kryzysowymi lub klęskami żywiołowymi.

Część III

Realizacja i finansowanie Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt

- 49 *Światowy Plan Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* tworzy ważne i efektywne ramy międzynarodowe wspierające wysiłki na rzecz zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa, wnosząc wkład w działania na rzecz osiągnięcia światowego bezpieczeństwa żywnościowego i likwidacji ubóstwa.
- 50 Działania na rzecz zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa finansowane są obecnie przez rządy niektórych krajów i inne krajowe źródła, również przez organizacje międzynarodowe i bilateralne oraz ze źródeł regionalnych. Wdrażanie *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* będzie jednak wymagało znacznych i dodatkowych środków finansowych, a także długookresowego wsparcia na rzecz krajowych, regionalnych i międzynarodowych programów i działań priorytetowych, dotyczących zasobów genetycznych zwierząt, pod warunkiem, że bodźce takie są zgodne z odpowiednimi umowami międzynarodowymi. Proces ten powinien stymulować i wspierać udział rządów oraz wszystkich ważnych podmiotów zainteresowanych użytkowaniem zwierząt gospodarskich. Decydujące znaczenie będzie miała współpraca regionalna i międzynarodowa.
- 51 Ogólny postęp we wdrażaniu *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* będzie oceniany przez rządy poszczególnych krajów i członków FAO poprzez Komisję ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa. Aby spełniać tę funkcję, Komisja będzie musiała zająć się priorytetowymi obszarami *Światowego Planu Działań* w sposób zorganizowany i ukierunkowany, w kontekście Wieloletniego Programu Pracy Komisji, bez umniejszania znaczenia krajowych priorytetów.
- 52 Komisja ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa powinna uzgodnić procedury prezentacji raportów z postępu prac, jak również kryteria i parametry oceny procesu wdrażania *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.
- 53 Konieczna będzie okresowa ocena stanu zasobów genetycznych zwierząt i związanych z nimi trendów, szczególnie w świetle dużej liczby ras zagrożonych wyginieciem w skali globalnej. Komisja ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa powinna regularnie otrzymywać od poszczególnych krajów raporty o stanie i trendach dotyczących krajowych zasobów genetycznych zwierząt i czynnikach wpływających na zmiany, co umożliwi ocenę postępu we wdrażaniu i dalsze rozwijanie krajowych systemów wczesnego ostrzegania i reagowania, dotyczących zasobów genetycznych zwierząt.
- 54 Konferencja wnosi do Komisji ds. Zasobów Genetycznych dla Wyżywienia i Rolnictwa o opracowanie Strategii Finansowania dla wdrażania *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.
- 55 W świetle informacji zawartych w raportach krajowych, dotyczących postępu we wdrażaniu oraz statusu i trendów zasobów genetycznych zwierząt, wnioski Komisji należy przedstawić zainteresowanym rządów i instytucjom międzynarodowym dla wypełnienia luk, przywrócenia równowagi lub poprawy koordynacji oraz w celu rozważenia nowych inicjatyw lub działań.

- 56 Główna odpowiedzialność za realizację *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* spoczywa na rządach poszczególnych krajów. Uznaje się potrzebę skutecznie działających Krajowych Ośrodków Koordynacyjnych ds. Zasobów Genetycznych Zwierząt oraz znaczenie krajowych sieciów dla mobilizacji i włączenia zainteresowanych podmiotów do realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*. Każdy kraj ustala swoje własne priorytety w świetle priorytetów uzgodnionych w *Światowym Planie Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*. Tam, gdzie to stosowne, kraje określają swoje priorytety w ramach potrzeb dotyczących produkcji żywności i rozwoju rolnictwa, współpracując z innymi krajami i organizacjami międzynarodowymi.
- 57 Międzynarodowe sieci zajmujące się zasobami genetycznymi zwierząt należy wspierać i wzmacniać poprzez realizację *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*, zauważając ważną rolę Regionalnych Ośrodków Koordynacyjnych i regionalnych sieciów w budowaniu partnerstwa we współpracy, w koordynacji regionalnych działań na rzecz zasobów genetycznych zwierząt, w pogłębianiu wymiany informacji oraz współpracy technologicznej oraz w szkoleniach i badaniach naukowych.
- 58 Uznaje się zasadniczą rolę Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa we wspieraniu krajowych działań na rzecz realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*, szczególnie we wspieraniu krajów rozwijających się i krajów o gospodarkach w okresie transformacji, a zwłaszcza poprzez dalsze ułatwianie współpracy globalnej regionalnej oraz sieciów, organizowanie posiedzeń międzyrządowych, utrzymanie i dalszy rozwój systemu informacyjnego DAD-IS, pozyskiwanie środków finansowych na rzecz zasobów genetycznych zwierząt, koordynację przygotowań przyszłych raportów o stanie światowych zasobów genetycznych zwierząt i związanych z nimi trendów.
- 59 Uznaje się znaczenie rozwoju i transferu bezpiecznych dla środowiska technologii związanych z inwentaryzacją, charakteryzacją, zrównoważonym użytkowaniem i ochroną zasobów genetycznych zwierząt, a także innych aspektów związanych z zarządzaniem tymi zasobami. *Strategiczne Priorytety Działań* podkreślają potrzebę rozwoju technologicznego i współpracy. Realizacja czterech Obszarów Priorytetowych wymaga wymiany informacji, zaangażowania przy współpracy, a także koordynacji działań rządów, agencji międzynarodowych, organizacji pozarządowych i innych podmiotów przy organizacji i prowadzeniu szkoleń i podejmowaniu inicjatyw badawczych na całym świecie.
- 60 Istnieje potrzeba propagowania udzielania pomocy technicznej, szczególnie krajom rozwijającym się i krajom o gospodarkach w okresie transformacji, albo w ramach pomocy dwustronnej, albo poprzez właściwe organizacje krajowe i międzynarodowe, celem ułatwienia realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*. Konieczne jest także wspieranie transferu technologii związanej ze zrównoważonym użytkowaniem, rozwojem i ochroną zasobów genetycznych zwierząt, które należy udostępniać zgodnie z właściwymi zobowiązaniami międzynarodowymi i właściwym prawem krajowym.
- 61 Techniczne wytyczne i pomoc, a także skoordynowane programy szkoleniowe przygotowane przez FAO, odegrały znaczącą rolę we wzmożeniu działań na rzecz zasobów genetycznych zwierząt. Tę istotną rolę należy kontynuować w przyszłości, by pomóc wszystkim krajom we wdrażaniu *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.
- 62 Pomimo wysiłków na rzecz zwiększenia świadomości społecznej poprzez działania rządów poszczególnych krajów, organizacji i agencji międzynarodowych, zasoby finansowe potrzebne do realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* przez kraje rozwijające się i kraje o gospodarkach w okresie transformacji są niewystarczające. Co więcej, wahania w dostępności środków finansowych przeznaczanych dla krajów rozwijających się i krajów o gospodarkach w okresie transformacji nie zapewniają ciągłości działań na rzecz zrównoważonego użytkowania, rozwoju i ochrony zasobów genetycznych zwierząt dla wyżywienia i rolnictwa.

- 63 Kraje powinny dołożyć wszelkich starań dla zapewnienia, wedle swoich własnych możliwości, wsparcia dla realizacji krajowych priorytetów strategicznych, których zadaniem jest osiągnięcie celów *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*. Kraje powinny wspierać realizację *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*, w szczególności poprzez działania krajowe i współpracę międzynarodową, celem zapewnienia spójnych ram dla wymiany informacji, dostępu do technologii oraz ich transferu, a także budowania potencjału.
- 64 Należy wzmocnić współpracę międzynarodową na rzecz realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*, w szczególności dla wsparcia i uzupełnienia wysiłków podejmowanych przez kraje rozwijające się i kraje o gospodarkach w okresie transformacji. Należy zaprosić najważniejsze wielostronne i dwustronne instytucje odpowiedzialne za finansowanie i rozwój do analizy sposobów i możliwości wspierania realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*. Wszystkie kraje, szczególnie kraje rozwinięte, powinny dołożyć wszelkich starań, by pozyskać na jego realizację istniejące i dostępne zasoby finansowe, m.in. ze źródeł, które dotychczas nie finansowały działań *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.
- 65 FAO powinno, ze swej strony, zapewnić odpowiednie wsparcie realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* w ramach regularnego programu pracy.
- 66 Ponadto, FAO powinno, wykorzystując odpowiednie międzynarodowe mechanizmy, fundusze i instytucje, starać się o pozyskanie środków, które mogłyby przyczynić się do realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*. W tym kontekście odpowiednim instrumentem będzie prezentacja *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* w tych instytucjach, jak również regularne wzajemne raportowanie o działaniach podejmowanych w ramach strategicznych priorytetów *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.
- 67 Dla realizacji wyżej wymienionych działań rządy powinny podjąć konieczne i odpowiednie kroki, przy wykorzystaniu odpowiednich mechanizmów międzynarodowych, funduszy i instytucji, aby zapewnić należyty priorytet i efektywną alokację dających się przewidzieć i uzgodnionych środków finansowych na rzecz wdrażania działań zawartych w strategicznych obszarach priorytetowych *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.
- 68 Co więcej, rządy krajów rozwiniętych powinny przywiązywać należną uwagę (włączając w to finansowanie) do realizacji działań zawartych w strategicznych obszarach priorytetowych *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt* poprzez współpracę dwustronną, regionalną i wielostronną. Stopień, w jakim kraje rozwijające się będą skutecznie realizować swoje zobowiązania zawarte w *Światowym Planie Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*, będzie zależeć od zapewnienia efektywnego finansowania. Rządy krajów rozwijających się i krajów o gospodarkach w okresie transformacji powinny przykładąć należytą wagę do swoich własnych planów i programów budowania potencjału na rzecz zasobów genetycznych zwierząt. Należy również zachęcać do podejmowania dobrowolnych zobowiązań finansowych, szczególnie ze strony sektora prywatnego i organizacji pozarządowych, na rzecz realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*. Mogłoby to wiązać się z koniecznością założenia przez FAO Rachunku Powierniczego. Należy zachęcać organizacje pozarządowe i sektor prywatny do udziału i wspierania realizacji *Światowego Planu Działań na rzecz Zasobów Genetycznych Zwierząt*.